

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Ondřej Drahorád

Oddlužení fyzické osoby-podnikatele

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Miroslav Sedláček, LL.M., Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce: 16. března 2021

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 131 617 znaků včetně mezer.

Ondřej Drahorád

V Praze dne 16. března 2021

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu práce JUDr. Miroslavu Sedláčkovi LL.M, Ph.D. za ochotu a odborné vedení, které mi při psaní této diplomové práce poskytl.

Dále děkuji zejména své rodině a kolegům, kteří mě při psaní práce podporovali.

V neposlední řadě děkuji JUDr. Mgr. Ing. Haně Karáskové, insolvenční správce, v jejíž kanceláři jsem získal zkušenosti a znalosti, které jsem při psaní této práce mohl využít.

Obsah

Úvod.....	6
1. Zadluženost v České republice	7
1.1. Bankovní úvěry	8
1.2. Nebankovní úvěry	9
2. Způsoby řešení úpadku obecně.....	11
3. Oddlužení.....	15
3.1. Fáze před rozhodnutím o povolení oddlužení	16
3.2. Fáze mezi rozhodnutím o povolení oddlužení a rozhodnutím o schválení oddlužení	20
3.2.1. Fáze po rozhodnutí o schválení splátkového kalendáře do skončení oddlužení.....	23
3.2.2. Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty.....	24
3.2.3. Oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty	25
4. Podnikatel a podnikatelská činnost.....	28
5. Specifika oddlužení podnikatele	30
5.1. Historický vývoj oddlužení podnikatelů	30
5.2. Souhlas věřitele s oddlužením.....	35
5.2.1. První období – Nepřípustnost oddlužení podnikatele	35
5.2.2. Druhé období – Srozumění věřitele s oddlužením.....	35
5.2.3. Třetí období – Souhlas věřitele	36
5.2.4. Čtvrté období – Domněnka souhlasu věřitele	39
5.3. Dluhy z podnikání	41
5.4. Výpočet srážek z příjmu podnikatele	44
5.4.1. Srážky z příjmu podnikatele do 31. 5. 2019	45
5.4.2. Srážky z příjmu podnikatele od 1. 6. 2019	47
5.4.3. Roční zúčtování příjmů.....	48
5.4.4. Praktický příklad stanovení zálohové srážky a referenční splátky	50

6. Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. června 2019, směrnice o restrukturalizaci a insolvenční a její transpozice.....	52
7. Subjektivní zhodnocení právní úpravy a jejího historického vývoje.....	55
Závěr.....	58
Seznam použitých zkratek.....	60
Seznam použitých zdrojů	61
Abstrakt	64

Úvod

Insolvenční právo je jeden z právních oborů, se kterým se ve svém životě může potkat téměř každý člověk. Přestože se jedná o odvětví spíše okrajové, ve kterém často nemají přehled ani advokáti, kteří se mu ve své praxi nevěnují, nelze zpochybnit důležitost insolvenčního práva z ekonomické stránky. Důležitost řešení situací, kdy jednotlivci vypadnou z ekonomického života, si státy uvědomují již dlouhou dobu, a proto má insolvenční právo bohatou historii.

Pojem úpadku a jeho řešení v insolvenčním řízení můžeme v právních rádech platných na našem území sledovat již od dob Habsburské říše, přesněji od Josefínského konkursního řádu z roku 1781. V moderní podobě došlo v našem právním řádu k jeho obnově po roce 1989 a konci komunistického režimu. K tomu došlo prostřednictvím zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „Zákon o konkursu a vyrovnání“). Zákon o konkursu a vyrovnání však nebyl přijat odbornou veřejností příliš kladně, neboť právní úprava v něm obsažená byla nedostatečná a upřednostňovala konkurz jakožto likvidační způsob řešení úpadku, což nebylo v souladu s ekonomickým zájmem na možnost návratu předlužených právnických a fyzických osob zpět do ekonomického života. Z těchto důvodů započaly práce na novém kodexu insolvenčního práva, jímž se stal zákon č. 182/2006 Sb, o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

Oddlužení podnikajících fyzických osob je institutem, který v České republice prošel v minulosti několika zásadními změnami, ať už na úrovni samotné legislativní úpravy či v otázce judikatorního výkladu. Svůj podíl na tom má více faktorů. Jedním z nich je stále se navyšující počet živnostníků v ČR a jejich vlivu na ekonomiku, ale také vliv evropské legislativy. Cílem této práce je shrnout úpravu řešení úpadku dlužníků s důrazem na oddlužení v České republice a následně porovnat obecnou úpravu oddlužení se specifickou úpravou oddlužení aplikovanou na podnikající fyzické osoby. Dále bude v této práci vyhodnocena nutnost změny stávající právní úpravy v kontextu evropské legislativy, a to zejména směrnice o restrukturalizaci a insolvenční. Na závěr práce bude přidána krátká úvaha autora de lege ferenda o vhodnosti právní úpravy a jejím možném vývoji do budoucna.

1. Zadluženost v České republice

V posledních letech můžeme v České republice pozorovat zvyšující se trend zadlužování v českých domácnostech. Za zadlužení je pro účely této práce považován stav, kdy příjmy určité osoby za dané období nepostačují k pokrytí nákladů za stejné období. Takovou situaci poté dané osoby řeší za pomoci půjček a úvěrů. Jak je vidno na grafu níže, od roku 2005 došlo v České republice k prudkému zvýšení zadlužení domácností.

Příčin nárůstu zadluženosti českých domácností lze najít několik. Mezi ty nejčastější můžeme zařadit snadnější dostupnost peněžních prostředků od bankovních a nebankovních společností a jejich silnou marketingovou pozici, stabilnější a relativně nízké úrokové míry, růst životní úrovně a změna životního stylu a preferencí.²

Přestože se v posledních letech v České republice rozšířila dostupnost služeb určených k pomoci občanům vymanit se z finančních problémů, jako je například služba dluhového poradenství Člověk v tísní, lidí, kteří se ocitají v exekuci, stále přibývá. Dle dat Exekutorské komory čelí exekuci přes 800 tisíc lidí, což představuje zhruba 7,5 % populace celé České republiky.³

Dle dostupných informací činí až 50 procent nesplácených závazků půjčky, které si lidé berou na to, aby udrželi svůj životní standard. Jak uvedla Petra Ryšavá z Dluhové poradny

¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Statistická ročenka České republiky 2018 [online]. 2018 [cit. 2021-03-04]. ISBN 978-80-250-2868-1. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61431878/32019818.pdf/f7a76822-fe74-4caa-8031-6cf5963e125f?version=1.4>

² SYROVÁTKOVÁ, Štěpánka, MACHALÍČEK Josef, CHRISTOVÁ Jana. Dluhová problematika: Informační brožura. Plzeň: Člověk v tísní, 2008, ISBN 78-80-86961-28-6, str.18

³ Dluhové poradenství. Člověk v tísní [online]. Praha: Člověk v tísní, 2021 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/co-delame/socialni-prace-v-cr/dluhove-poradenstvi>

Liberec, v tomto ohledu jsou nejnebezpečnější snadno dostupné rychlé půjčky na internetu a mikropůjčky.⁴ Tyto rychlé půjčky a mikropůjčky totiž často obsahují vysoké sankce pro případ nesplácení, nemluvě o dalších nákladech, které dlužníkům v souvislosti s nehrazením takové půjčky vznikají. Typickým příkladem jsou náklady na odměnu a hotové výdaje soudního exekutora v minimální výši 5 500,- Kč, jak je stanoví § 6 a § 13 vyhlášky č. 330/2001 Sb. o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem.

1.1. Bankovní úvěry

Trh s úvěry v České republice můžeme rozdělit na dvě kategorie, kterými jsou úvěry bankovní a úvěry nebankovní. Jak vyplývá z pojmenování, hlavní rozdíl mezi těmito kategoriemi spočívá v tom, který subjekt úvěr nabízí. Obecně lze říci, že bankovní úvěry budí vyšší důvěru, neboť je mohou poskytovat pouze banky, na které český právní řád klade vysoké nároky. Dle zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, je pro výkon bankovní činnosti nutná bankovní licence, udělovaná Českou národní bankou. Pro udělení licence musí žadatel splňovat podmínky uvedené v § 5 zákona o bankách, kterými jsou:

- a) průhledný a nezávadný původ základního kapitálu a dalších finančních zdrojů banky, jejich dostatečnost a vyhovující skladba,
- b) splacení základního kapitálu v plné výši,
- c) důvěryhodnost a odborná způsobilost osoby, které má být licence udělena,
- d) důvěryhodnost a způsobilost osob s kvalifikovanou účastí (§ 17a odst. 3) na bance nebo, nejsou-li takové osoby, 20 největších akcionářů banky podle podílu na hlasovacích právech k výkonu práv akcionáře při podnikání banky,
- e) důvěryhodnost, odborná způsobilost a zkušenost členů statutárního orgánu, členů správní rady a členů dozorčí rady banky a splnění dalších požadavků na orgány banky a jejich členy podle § 8,
- f) technické a organizační předpoklady pro výkon navrhovaných činností banky, funkční řídicí a kontrolní systém banky,
- g) obchodní plán vycházející z navrhované strategie činnosti banky podložený reálnými ekonomickými kalkulacemi,
- h) průhlednost skupiny osob s úzkým propojením s bankou,

⁴ Liberecký kraj: Dluhy, jejich příčiny, následky a jak se jich zbavit. Odborníci se sešli nad insolvenčním zákonem. Liberecký kraj [online]. [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://odbor-socialni.kraj-lbc.cz/aktuality/dluhy-jejich-priciny-nasledky-a-jak-se-jich-zbavit-odbornici-se-sesli-nad-insolvencnim-zakonem-n840192.htm>

- i) úzké propojení v rámci skupiny podle písmene h) nebrání výkonu bankovního dohledu,
- j) ve státě, na jehož území má skupina podle písmene h) úzké propojení, nejsou právní ani faktické zábrany k výkonu bankovního dohledu,
- k) sídlo banky musí být na území České republiky,
- l) banka má alespoň 3 zaměstnance nebo fyzické osoby, které uskutečňují svou činnost podle příkazu jiného (dále jen „pracovník“), kteří zastávají výkonnou řídicí funkci a jsou členy jejího statutárního orgánu nebo správní rady.

Pouze při splnění všech těchto podmínek žadatel obdrží licenci pro provozování bankovní činnosti, do které spadá mimo jiné poskytování bankovních úvěrů dle § 1 odst. 1 písm. b) zákona o bankách.

Kromě vyšší důvěry v poskytovatele úvěru mezi další výhody bankovních úvěrů patří často možnost získání většího úvěru a nižší cena (úrok) půjčky než v případě úvěrů nebankovních.⁵

1.2. Nebankovní úvěry

Opakem bankovních úvěrů jsou poté úvěry nebankovní, poskytované subjekty odlišnými od bank. Přestože na tyto subjekty nejsou kladeny tak přísné podmínky, jako na bankovní instituce, i pro poskytování nebankovních půjček je nutno získat příslušné oprávnění. V případě nebankovních společností se však nejedná o licenci ve smyslu bankovního zákona, ale o oprávnění dle § 9 a následujících zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru.

Předmětný zákon dále ukládá poskytovatelům nebankovních úvěrů také další povinnosti, z nichž nejdůležitější z hlediska problematiky zadluženosti je povinnost posouzení úvěryschopnosti spotřebitele dle § 86 tohoto zákona. Tuto povinnost však poskytovatelé mají pouze ve vztahu ke spotřebiteli. V praxi toho bývá využíváno tím způsobem, že žadatel o úvěr, který je osobou samostatně výdělečně činnou, požádá o úvěr s tím, že peníze potřebuje k výkonu své podnikatelské činnosti. V takovém případě potom při sjednávání úvěru nemá její poskytovatel povinnost posuzovat úvěryschopnost žadatele. Na trhu existuje mnoho nebankovních společností, které nabízejí úvěry bez nutnosti doložení příjmů, bez kontroly toho, zda žadatel již nemá další úvěry (označované také nesprávně jako půjčka bez kontroly registrů)

⁵ Univerzální půjčka: Bankovní půjčky. Univerzální půjčka [online]. Brno [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.univerzalni-pujcka.cz/Bankovni-pujcky/>

či úvěry bez ručení.⁶ Právě kombinace těchto nižších nároků na schválení úvěru, možnost snadného sjednání úvěru přes internet a nižší administrativy dělá z nebankovních úvěrů stále častěji využívanou službu.

Nebankovní úvěry však mají i stinné stránky, a to zejména ve formě vyšších úroků a zejména vysokých smluvních pokut či náhrady vynaložených nákladů v případě nesplácení úvěru. Není žádnou výjimkou, že si nebankovní společnosti účtují náklady ve výši několika stovek korun za každou upomínku zaslou dlužníku, či dokonce za upomínku prostřednictvím emailu či sms. Takovéto náklady mohou nakonec i relativně nízký úvěr v řádech desítek tisíců dále nepříjemně navýšit, přičte-li se k nim také smluvní pokuta, která je nejčastěji účtována ve výši 0,1 % denně z dlužné částky.

Například, je-li dlužník v prodlení se splacením úvěru 10 000,- Kč po dobu 3 měsíců, u nebankovního úvěru od společnosti Provident, celková částka se může zvýšit na částku 12 703,- Kč, neboť v takovou chvíli bude dlužník povinen uhradit zákonný úrok z prodlení ve výši 203,- Kč, smluvní pokutu ve výši 900,- Kč, dva poplatky 300,- Kč za dvě zaslou upomínky a také částku 1 000,- Kč jako poplatek za předání pohledávky ze Smlouvy k vymáhání do Centrálního vymáhání pohledávek Providentu. To představuje navýšení o více než 27 % z původní nesplacené částky.⁷ Je nutné také dodat, že v případě, že nebankovní společnost bude pohledávku vymáhat, dlužná částka se navýší také o náklady nalézacího a exekučního řízení. V takovém případě poté může dlužná částka ve finále představovat i více než dvojnásobek nesplacené částky.

Velmi častým jevem u dlužníků, kteří se dostanou do problémů se splácením svých závazků vzniklých z nebankovních půjček, je poté to, že se dostanou do takzvané dluhové spirály. Jako dluhová spirála se označuje stav, při kterém již jednotlivec není schopen dále hradit své závazky z vlastních zdrojů a na jejich splácení je nucen získat prostředky z uzavírání dalších a dalších půjček, často za méně výhodných podmínek. Z podstaty věci se tím neustále prohlubuje finanční krize dané osoby, která již nemá možnost se z dluhové spirály vlastní pomocí dostat a jako dlužník se ocitne v úpadku.⁸

⁶ Půjčky hned: Nebankovní půjčky - velké srovnání půjček. Půjčky hned [online]. Brno, 2020 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.pujkyhned.cz/nebankovni-pujcky>

⁷ Smlouva o spotřebitelském úvěru. In: Provident [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.provident.cz/pujcky/dokumenty>

⁸ Jak ven z dluhové pasti In: Justice.cz: Exekuce [online]. 2021 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://exekuce.justice.cz/jak-ven-z-dluhove-pasti/>

2. Způsoby řešení úpadku obecně

Jak je uvedeno v §1 IZ, předmětem úpravy insolvenčního práva je řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů a dále oddlužení dlužníka. Jelikož je oddlužení dlužníka v předmětu úpravy uvedeno samostatně, mohlo by se zdát, že se nejedná o způsob řešení úpadku dlužníka, ale o jiný institut insolvenčního práva. Dle komentáře k insolvenčnímu zákonu tomu tak však není, neboť jak tento komentář uvádí: „*I když z hlediska koncepce insolvenčního zákona je oddlužení bezesporu jedním ze způsobů řešení dlužníkového úpadku, díky tomuto komentovanému ustanovení, resp. jeho začlenění do samotného textu zákona, by se mohlo zdát, že se jedná o samostatný institut českého úpadkového práva. Takto tomu však není, jak ostatně plyne i z § 4 InsZ.*“⁹

Samotný pojem úpadek, který je pro insolvenční právo naprosto zásadní, je dále definován v § 3 IZ. Pro to, aby byl dlužník v úpadku, musí kumulativně splnit 3 podmínky. Dlužník musí mít více věřitelů, peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a být v tzv. platební neschopnosti, tedy v takové situaci, kdy není schopen tyto závazky po splatnosti plnit. Jelikož samotné osvědčení skutečnosti, zda je dlužník v úpadku, je rozhodující pro pokračování v insolvenčním řízení, tato skutečnost se často stává spornou otázkou v okamžiku, kdy je insolvenční návrh podán osobou odlišnou od dlužníka. V insolvenčním návrhu, kterým se navrhuje prohlásit úpadek dlužníka, totiž musí dle § 103 IZ být mimo jiné uvedeny skutečnosti, které úpadek dlužníka osvědčují.

Je logické, že v mnoha případech, kdy dlužník sám není insolvenčním návrhovatelem, se dlužník insolvenčnímu návrhu aktivně brání. Tuto možnost dlužníku insolvenční zákon dává, neboť insolvenční návrh musí být dlužníku doručen a dle § 133 odst. 3 IZ musí být dlužníku vždy dána možnost, aby se k insolvenčnímu návrhu vyjádřil. Nejlepší obranou dlužníka proti podanému insolvenčnímu návrhu je poté ve svém vyjádření rozporovat a prokázat, že není splněna alespoň jedna z podmínek úpadku.

Co se týče první podmínky, insolvenční zákon neuvádí, jaký počet věřitelů lze považovat za více věřitelů. Judikatorní praxi bylo proto logicky dovozeno, že pro splnění první podmínky stačí, pokud má dlužník minimálně dva věřitele se splatnými pohledávkami.¹⁰ Výjimku z tohoto pravidla může představovat situace, kterou insolvenční zákon předvídá v § 143 odst. 2,

⁹ HÁSOVÁ Jiřina, MORAVEC Tomáš. a kol. Insolvenční zákon, 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2018, str. 1-6

¹⁰ Usnesení NS ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 29 NSCR 14/2011.

při které je druhý věřitel „uměle“ vyroben tím, že na něj byla převedena některá z pohledávek insolvenčního navrhovatele proti dlužníku nebo její část v době 6 měsíců před podáním insolvenčního návrhu nebo po zahájení insolvenčního řízení. Takovýto věřitel má právo si danou pohledávku do insolvenčního řízení přihlásit, nicméně pro účely posuzování splnění podmínek úpadku dlužníka se tento věřitel nepovažuje za další osobu. Další výjimku poté představuje situace, kdy existuje 1 splatná pohledávka, kterou věřitel začne exekučně vymáhat. Teoreticky totiž v tuto chvíli vznikne druhá pohledávka, a to pohledávka soudního exekutora na uhrazení jeho odměny a hotových výdajů. Pohledávka soudního exekutora sice opravdu vzniká již okamžikem, kdy je soudní exekutor pověřen provedením exekuce,¹¹ nicméně dle rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci¹² platí, že „*Teprve příkazem k úhradě nákladů exekuce totiž určuje soudní exekutor konkrétní výši a jednotlivé složky nákladů exekuce a také stanoví povinnost k jejich úhradě*“. Proto lze uzavřít, že pouze v okamžiku, kdy soudní exekutor vydá příkaz k úhradě nákladů exekuce, lze jeho pohledávku považovat za další splatnou pohledávku ve smyslu podmínky mnohosti věřitelů dle insolvenčního zákona.

Druhou podmínkou je poté existence peněžitých závazků po dobu delší než 30 dnů po lhůtě splatnosti. Tato podmínka obvykle nebývá předmětem sporu, neboť splatnost pohledávek je ve většině případů pevně dána a není proto spornou skutečností.

Největší problém však přichází u třetí podmínky úpadku, tedy platební neschopnosti. Dle § 3 odst. 2. IZ totiž existují celkem 4 vyvratitelné právní domněnky, při jejichž splnění, respektive při splnění jakékoliv z nich, se má za to, že dlužník není schopen své závazky plnit. Jedná se o situace, kdy za a) dlužník zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo b) je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo, d) nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1 IZ, kterou mu uložil insolvenční soud.

Jelikož dané domněnky jsou domněnkami vyvratitelnými, dlužník má šanci domněnku platební neschopnosti vyvrátit, a to zejména tím, že osvědčí schopnost uhradit všechny splatné závazky, které má insolvenční soud za osvědčené.¹³ Rozlišovat také musíme situaci, kdy dlužník

¹¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. IV.ÚS 3250/14 ze dne 1. 7. 2016

¹² Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 2. 2017, č.j. 3 VSOL 70/2017-A-11.

¹³ Usnesení NS ze dne 1. 3. 2012, sp. zn. 29 NSCR 38/2010.

pouze není ochoten závazky hradit z jiných důvodů, než že by toho nebyl ekonomicky schopen, například pokud dlužník s danou pohledávkou nesouhlasí. Takovouto spornou pohledávku musí věřitel žalovat v občanskosoudním řízení, neboť její nehrazení nezakládá platební neschopnost dlužníka. Jak uvádí komentář k insolvenčnímu zákonu: „*Neschopnost platit své splatné dluhy je totiž stav, kdy dlužník trpí nedostatkem peněžních prostředků k úhradě takovýchto dluhů, i když jinak tyto dluhy uznává a je ochoten je uhradit – ačkoli momentálně nedisponuje dostatečným množstvím peněžních prostředků.*“¹⁴

S tématem této práce, kterým je oddlužení fyzické osoby – podnikatele je nutno spojit i další odstavce § 3 IZ. Odstavec 3 daného ustanovení totiž zavádí také opačnou domněnku platební schopnosti pro podnikatele, který vede účetnictví. Pokud takovýto podnikatel prokáže, že rozdíl mezi výší jeho splatných závazků a výší disponibilních prostředků (v insolvenčním zákoně označen jako „mezera krytí“) je nižší než 10 % splatných závazků, tedy že by byl schopen uhradit ze svých disponibilních prostředků více než 90 % svých splatných závazků, případně, že mezera krytí klesne v následujícím období pod tuto hranici, tento podnikatel není v úpadku. Pro toto prokázání podnikatel sestavuje výkaz likvidity či přehled vývoje likvidity. Zatímco výkaz se sestavuje zpravidla k poslednímu dni kalendářního měsíce, v němž bylo zahájeno insolvenční řízení, výhled se sestavuje zpravidla na období 8 týdnů od data posouzení likviditní pozice dlužníka.¹⁵

Je-li dlužník právnickou osobou nebo fyzickou osobou – podnikatelem, je v úpadku i tehdy, je-li předlužen. Tento stav nastává ve chvíli, kdy má dlužník více věřitelů a souhrn závazků převyšuje celkovou hodnotu jeho majetku, přičemž pro stanovení hodnoty majetku se přihlédne také k další správě jeho majetku, případně k dalšímu provozování jeho podniku. Toto s sebou přináší nezbytnost do ocenění dlužníkovy majetku zahrnout, resp. přičíst i hodnoty teprve očekávané, v rozsahu, v jakém zřejmě jeho majetek zvýší. Riziko případného podnikatelského nezdaru se tak tímto způsobem přesouvá reálně na dlužníkovy věřitele.¹⁶

Nyní, když máme definováno, co je úpadek dlužníka, můžeme se již zabývat způsoby jeho řešení. Zatímco zákon č. 328/1991. Sb, o konkursu a vyrovnání, upravoval pouze způsob

¹⁴ HÁSOVÁ; MORAVEC, op. cit, str. 20-43

¹⁵ KOŠTÁL, Filip a Jan KOTOUS. Mezera krytí v novele insolvenčního zákona. Epravo.cz [online]. 2017, 18. 8. 2017 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mezera-kryti-v-novele-insolvencniho-zakona-106233.html>

¹⁶ HÁSOVÁ; MORAVEC, op. cit, str. 20-43

řešení úpadku dlužníka konkursem a vyrovnáním, insolvenční zákon zavedl do českého právního řádu nové způsoby řešení úpadku, kterými jsou konkurs, reorganizace a oddlužení. Každý z těchto způsobů je přitom vhodný pro jiný typ dlužníků s různými možnostmi, jak splácet věřitelům jejich pohledávky. Jak uvádí důvodová zpráva k insolvenčnímu zákonu „*Jejich mnohost umožňuje výběr mezi nimi z hlediska specifických zvláštností určitých typů úpadku.*“.

Právní teorie dělí výše uvedené způsoby úpadku na dva typy podle toho, jaký má dané řešení úpadku vliv na majetkovou sféru dlužníka, jeho právo disponovat s majetkovou podstatou a další ekonomickou aktivitu. Podle těchto kritérií rozlišujeme řešení úpadku na způsoby likvidační, kterými jsou konkurs a tzv. zvláštní způsoby stanovené pro určité subjekty nebo určité druhy případů a způsoby sanační, kterými jsou reorganizace a oddlužení.

Jak lze vyčíst z pojmenování, likvidační způsoby řešení úpadku se vyznačují zejména tím, že „likvidují“ podnikání dlužníka. Při konkursu tak dlužník prakticky ukončuje svou ekonomickou aktivitu, přichází o právo disponovat s majetkovou podstatou a veškerý jeho majetek je rozdělen mezi jeho věřitele.

Proti likvidačním způsobům řešení úpadku stojí sanační způsoby řešení, u kterých naopak převažuje snaha udržet dlužníka v ekonomické činnosti tak, aby z jejích výnosů byl schopen uspokojovat své věřitele. Reorganizaci lze považovat za soubor sanačních opatření, jež mají vést - ku prospěchu věřitelů - k ozdravení dlužníkovy podniku.¹⁷ Samotný průběh reorganizace je upraven v § 316 - § 364 IZ a obsahuje kompletní postup od návrhu na povolení reorganizace po její skončení v podobě usnesení insolvenčního soudu o vzetí na vědomí splnění reorganizačního plánu. Oproti tomu oddlužení je způsobem řešení úpadku určeným převážně fyzickým osobám, a to jak fyzickým osobám nepodnikajícím, tak podnikatelům. Úpravou oddlužení se podrobněji zabývá následující kapitola.

¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=557>

3. Oddlužení

Jak již bylo uvedeno výše, oddlužení je jedním ze dvou sanačních způsobů řešení úpadku. Jako jeden z jeho znaků, které ho odlišují od konkursu, jakožto likvidačního způsobu řešení úpadku, můžeme uvést, že při oddlužení není kladen hlavní důraz na maximální uspokojení věřitelů, nýbrž umožnit dlužníkovi, splňuje-li pro to všechny zákonné předpoklady, aby se oddlužil-osvobodil od dluhů a znovu se bez dluhů zapojil do ekonomického života, jak uvádí například Vrchní soud v Olomouci¹⁸. Cílem oddlužení je pro každého dlužníka to, aby na konci oddlužení, jehož lze dosáhnout vícero způsoby, které budou vysvětleny dále, rozhodl soud o splnění oddlužení a osvobození dlužníka od placení zbylých pohledávek. Z výše uvedené citace Vrchního soudu v Olomouci bychom mohli nabýt dojmu, že oddlužení je tedy způsobem řešení úpadku, který je výhodnější pro dlužníka, ale naopak nevýhodnější pro věřitele. To však ve většině případů neplatí. Zatímco u běžného závazkového vztahu většinou platí, že dlužník a věřitel stojí na opačné straně a jejich zájmy si tak vzájemně odporují, v insolvenčním právu se naopak zájem věřitele a dlužníka alespoň částečně překrývá, a to zejména v případě oddlužení.

Jak bylo uvedeno výše, zájmem dlužníka v průběhu schváleného oddlužení je po celou dobu splňovat zákonné podmínky oddlužení, úspěšně projít procesem oddlužení a na samotném konci být osvobozen od placení zbylých pohledávek, aby se tento dlužník mohl navrátit do plného ekonomického života s čistým štítem. Hlavním zájmem věřitele poté samozřejmě je, aby mu byla uhrazena jeho pohledávka v co největším rozsahu. Porovnáme-li průměrné uspokojení věřitele v případě řešení úpadku dlužníka konkursem a oddlužením, zjistíme, že věřitelé jsou lépe uspokojováni právě při oddlužení, které je zároveň šetrnějším způsobem řešení úpadku pro dlužníka. Zatímco v případě konkursu dlužníku chybí motivace pro to, aby věřitelům jejich pohledávky splatil, v případě oddlužení je právě určité % splacení nezajištěných pohledávek podmínkou pro úspěšné oddlužení dlužníka. Jak uvádí komentář k IZ „*Poctivý dlužník má takto dostat regulérní možnost trvale vyřešit své dřívější dluhy. Předpokladem je dodržení podmínek nastavených zákonem, jejichž základním bodem je uspokojení pohledávek přihlášených věřitelů alespoň v míře vymezené zákonem.*“¹⁹

Do okamžiku účinnosti novely insolvenčního zákona č. 31/2019 Sb. platilo, že podmínkou pro splnění oddlužení je, aby dlužník po dobu 5 let od schválení oddlužení uhradil alespoň 30 % na pohledávkách svých nezajištěných věřitelů. Předmětná novela sice tuto

¹⁸ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 7. 4. 2016, č.j. 2 VSOL 1346/2015-A-20.

¹⁹ HÁSOVÁ; MORAVEC, op. cit., str. 1376-1390

koncepti částečně pozměnila, když zavedla jako podmínku pro splnění oddlužení skutečnost, že po dobu 5 let od schválení oddlužení nebylo dlužníku oddlužení zrušeno a dlužník neporušil svou povinnost vynaložit veškeré úsilí, které po něm bylo možno spravedlivě požadovat, k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů, nicméně hranice uspokojení 30 % nezajištěných pohledávek byla ponechána alespoň ve formě vyvratitelné domněnky toho, že dlužník vynaložil veškeré úsilí dle věty první.²⁰

Samotné insolvenční řízení lze v případě oddlužení rozdělit na 3 fáze jejíž hraničními body jsou dvě důležitá rozhodnutí soudu, a to rozhodnutí o povolení oddlužení a rozhodnutí o schválení oddlužení. Jednotlivé fáze jsou detailněji rozebrány níže.

3.1. Fáze před rozhodnutím o povolení oddlužení

Jako fáze před rozhodnutím o povolení oddlužení se označuje fáze, která začíná podáním insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení. Jelikož oddlužení je způsobem úpadku koncipovaným zejména pro pomoc dlužníkům navrátit se do ekonomického života, zákonodárce omezil oprávnění podat návrh na povolení oddlužení pouze pro dlužníka, což je výslovně upraveno v § 390 odst. 3 IZ.

V případě, že dlužník není fyzickou osobou, která má právnické nebo ekonomické vzdělání v magisterském studijním programu nebo vykonala zkoušku insolvenčního správce či není právnickou osobou, za kterou jedná osoba uvedená v § 21 OSŘ, která má právnické nebo ekonomické vzdělání v magisterském studijním programu nebo vykonala zkoušku insolvenčního správce, musí být předmětný návrh sepsán a za dlužníka osobou k tomu oprávněnou dle § 390a odst. 1 písm a) nebo b) IZ. Mezi tyto osoby patří advokáti, notáři, soudní exekutoři, insolvenční správci a akreditované osoby, kterým byla rozhodnutím ministerstva udělena akreditace pro poskytování služeb v oblasti oddlužení podle § 390a odst. 1 IZ. Toto ustanovení není součástí insolvenčního zákona od počátku jeho platnosti, ale bylo přidáno až jako reakce na poznatky z praxe. V praxi totiž při podávání insolvenčních návrhů spojených s návrhem na povolení

²⁰ Čl. I bod 119 zák. č. 31/2019 Sb, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

oddlužení docházelo často k situaci, kdy za dlužníky podávaly návrhy osoby bez patřičného vzdělání a za tuto službu si účtovaly přemrštěné odměny. Jelikož však dané návrhy byly často velice nekvalitní, docházelo k absurdním situacím, kdy dlužník zaplatil za zpracování návrhu vysokou částku, často přesahující 10 000 Kč a oddlužení mu následně nebylo povoleno kvůli chybě v návrhu. Z tohoto důvodu zákonodárce novelou č. 64/2017 Sb. přidal předmětné ustanovení sloužící k ochraně dlužníků.

Jak uvádí komentář k IZ, od výše uvedeného omezení okruhu osob oprávněných zpracovat a podat návrh na povolení oddlužení zákonodárce očekává zvýšení kvality podávaných návrhů, snížení počtu vadných a neúspěšných návrhů a v neposlední řadě z toho vyplývající nižší administrativní zátěž pro insolvenční soudy.²¹ Nutno podotknout, že tento cíl se zákonodárci povedlo naplnit jen částečně. Přestože se snížil počet nekvalitních insolvenčních návrhů, na trhu stále působí společnosti, které se snaží předmětné ustanovení obejít. Nejčastěji tyto společnosti uzavřou se zájemcem smlouvu, ve které se například zaváží provést „finanční analýzu“, což je jen zástěrka pro přípravu návrhu na povolení oddlužení. Za tuto „finanční analýzu“ si však společnosti naúčtují od dlužníka odměnu. Připravený návrh je poté odeslán spolupracujícím advokátovi, který jej následně podá na insolvenční soud. Často si tento advokát následně ještě uplatní odměnu za sepsání a podání návrhu v rámci insolvenčního řízení dle § 390a odst. 5 IZ.²² Z vlastní praxe v insolvenční kanceláři poté mohou říci, že dlužníci navíc často dostali od dané společnosti pokyn, aby se o odměně za finanční analýzu před insolvenčním správcem ani insolvenčním soudem vůbec nezmiňovali.

Po podání insolvenčního návrhu má insolvenční soud povinnost informovat vyhláškou, kterou zveřejní v insolvenčním rejstříku, o zahájení insolvenčního řízení. Dle úpravy v § 101 odst. 2 IZ činí lhůta ke zveřejnění vyhlášky 3 pracovní dny ode dne, kdy insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení došel soudu. Následně insolvenční soud zkoumá, zda jsou splněny podmínky návrhu, zejména zda byl podán osobou k tomu oprávněnou, zda splňuje náležitosti dle § 104 a § 391 IZ, je-li podán na stanoveném formuláři²³ a stanoveným způsobem a jsou-li k němu připojeny přílohy. V případě, že insolvenční soud shledá v návrhu nedostatky,

²¹ HÁSOVÁ; MORAVEC, op. cit., str. 1396-1406

²² ŠTEFAN, Václav. Podvodný byznys s oddlužením: některé agentury si za něj stále účtují víc, než povoluje zákon. IROZHLAS [online]. 13. 2. 2019 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/smejdi-oddruzovani-ministerstvo-spravedlnosti_1902130602_pj

²³ Formuláře pro insolvenční řízení volně dostupné na internetové stránce ministerstva spravedlnosti <https://isir.justice.cz/isir/common/stat.do?kodStranky=FORMULAR>

vyzve dlužníka či osobu, která návrh za dlužníka podala, k doplnění v souladu s § 393 IZ. V opačném případě soud přistoupí k rozhodnutí o návrhu na povolení oddlužení.

Insolvenční soud může o insolvenčním návrhu spojeném s návrhem na povolení oddlužení rozhodnout toliko 3 způsoby, a to tak, že a) návrh odmítne b) návrh zamítne c) oddlužení povolí. Pro odmítnutí návrhu se použije úprava § 393 odst. 3 IZ, dle kterého soud návrh odmítne za předpokladu, že:

- a) Nebyl sepsán a podán osobou podle §390a odst. 1 nebo 2
- b) Nebyl přes výzvu soudu řádně doplněn, a proto nelze v řízení pokračovat
- c) Nebyly-li k návrhu přes výzvu doplněny přílohy, nebo tyto přílohy neobsahují stanovené náležitosti

Odmítnutí návrhu na povolení oddlužení tak sleduje obecnou úpravu insolvenčního návrhu s tím rozdílem, že podle obecné úpravy obsažené v § 128 IZ není soud povinen vyzývat navrhovatele k opravě v případě, kdy návrh neobsahuje všechny náležitosti nebo který je nesrozumitelný anebo neurčitý, zatímco v případě návrhu na povolení oddlužení soud v takovém případě dle úpravy uvedené v § 393 odst. 1 IZ navrhovatele vyzývá, jak již bylo uvedeno výše.

Druhým typem rozhodnutí, které insolvenční soud o návrhu na povolení oddlužení může vydat, je jeho zamítnutí. K zamítnutí návrhu insolvenční soud přistoupí tehdy, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, že dlužník sleduje svým návrhem nepoctivý záměr, nebo že dlužník nebude schopen splácet v plné výši ani hotové výdaje a odměnu insolvenčního správce, přičemž výše splátky ostatním věřitelům včetně věřitelů pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených jim na roveň nesmí být nižší než tato pohledávka, a dále ani pohledávky věřitelů na výživném ze zákona a odměnu za sepis a podání návrhu na povolení oddlužení, kterou oprávněná osoba uplatnila v insolvenčním řízení dle § 390a odst. 5 IZ. V kontextu tohoto ustanovení se v praxi mnohokrát objevuje debata, v jakém případě lze důvodně předpokládat, že dlužník svým návrhem sleduje nepoctivý záměr. Jak uvádí také komentář k insolvenčnímu zákonu²⁴ toto bude vždy do jisté míry subjektivním hodnocením soudu. Obecně platí, že soud musí vždy prozkoumat konkrétní okolnosti jednotlivého případu a zkoumat individuální přístup dlužníka. K otázce nepoctivého záměru dlužníka se vyjádřil také Nejvyšší soud ČR, a to ve svém usnesení ze dne 30. 9. 2019, č. j. 29

²⁴ HÁSOVÁ; MORAVEC, op. cit., str. 1442-1457

NSČR 163/2018-B-127.²⁵ V daném řízení se dlužník opakovaně nedostavil na svolanou schůzi věřitelů a nekomunikoval s insolvenčním správcem a neodpověděl ani na výzvu, aby se vyjádřil ke skutečnostem ohledně převodu svého rozsáhlého nemovitého majetku. Insolvenční soud z výše uvedeného dovodil nepoctivý záměr dlužníka, což následně potvrdil také soud odvolací a Nejvyšší soud ČR. Kromě výše uvedených případů insolvenční soud také zamítne návrh na povolení oddlužení v případech uvedených v § 395 odst. 2 až 5 IZ, tedy v případech kdy:

- dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení;
- v posledních 10 letech před podáním insolvenčního návrhu bylo dlužníku pravomocným rozhodnutím přiznáno osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž nebyly uspokojeny;
- v posledních 5 letech před podáním insolvenčního návrhu byl návrh dlužníka na povolení oddlužení pravomocně zamítnut z důvodu, že je jím sledován nepoctivý záměr, nebo jestliže z téhož důvodu nebylo oddlužení schváleno nebo bylo schválené oddlužení zrušeno;
- v posledních 3 měsících před podáním insolvenčního návrhu vzal dlužník svůj předchozí návrh na povolení oddlužení zpět.

Situace předpokládané v odstavcích 3-5 mají společný rys, kdy dlužník má již jednou insolvenční řízení za sebou. Přestože je v ekonomickém zájmu státu zajistit dlužníkům možnost návratu do ekonomického života, tato možnost musí být brána jako možnost výjimečná. Pokud tedy dlužník tuto svou šanci pokazí, ať již tak, že se znovu zadluží, nebo proto, že sám sleduje nepoctivý záměr, nemůže legitimně očekávat, že mu možnost oddlužení bude státem garantována znovu.

Na konec, pokud insolvenční soud návrh na povolení oddlužení neodmítne ani nezamítne z důvodů uvedených v předchozích odstavcích, rozhodne v souladu s § 397 IZ a oddlužení povolí. Právním mocí rozhodnutí o povolení oddlužení se insolvenční řízení překloupí do druhé fáze, tedy fáze mezi rozhodnutím o povolení oddlužení a rozhodnutím o jeho schválení.

²⁵ Usnesení NS ze dne 30. 9. 2019, č. j. 29 NSČR 163/2018-B-127

3.2. Fáze mezi rozhodnutím o povolení oddlužení a rozhodnutím o schválení oddlužení

V případě, že je podán návrh na povolení oddlužení dlužníkem spolu s insolvenčním návrhem, insolvenční soud spojí rozhodnutí o povolení oddlužení s usnesením o úpadku dlužníka dle § 136 IZ. V předmětném usnesení insolvenční soud vyzve věřitele, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, aby tak učinili ve lhůtě 2 měsíců. Dále soud ustanoví insolvenčního správce a uloží mu, aby ve lhůtě 30 dnů od po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek podal insolvenčnímu soudu zprávu o přezkumu, zprávu pro oddlužení a předložil soupis majetkové podstaty. Tato fáze řízení je, co se týče činnosti insolvenčního správce, nejnáročnější, neboť správce musí zejména zjišťovat majetkové a sociální poměry dlužníka a přezkoumat přihlášky pohledávek jeho věřitelů.

Co se týče zjišťování poměrů dlužníka, k těmto insolvenčnímu správci slouží zejména informace podané samotným dlužníkem, který je povinen poskytovat správci nezbytnou součinnost dle § 210 IZ, přílohy návrhu na povolení oddlužení a také vlastní zjišťovací činnost. V rámci vlastní zjišťovací činnosti insolvenční správce prověřuje jak veřejně dostupné informace, jako jsou informace z katastru nemovitostí či živnostenského rejstříku, ale také využívá pravomoci, kterou mu insolvenční zákon přiznává v § 43 IZ. Tento paragraf vyjmenovává osoby, které jsou insolvenčnímu správci povinny poskytnout bezplatnou součinnost na jeho písemnou žádost. Insolvenční správce tedy v rámci zjišťování majetkové podstaty provádí dotaz zejména na správu sociálního zabezpečení, úřad práce, orgány evidující motorová vozidla, finanční instituce, osoby vedoucí evidenci cenných papírů a zaměstnavatele dlužníka. Po provedení všech těchto lustrací získá insolvenční dostatečné povědomí o majetkových poměrech dlužník a sestaví soupis majetkové podstaty.

Kromě soupisu majetkové podstaty je insolvenční správce dále povinen předložit soudu zprávu o přezkumu, ve které informuje insolvenční soud o přezkoumání přihlášených pohledávek. Pro splnění této povinnosti je insolvenční správce povinen každou pohledávku přezkoumat s náležitou odborností a rozhodnout, zda pohledávku uznává či popírá. Ve zprávě o přezkumu následně uvede, zda on sám, některý věřitel či dlužník některou z pohledávek popírají. Pro zjištění stanoviska dlužníka je insolvenční správce povinen s dlužníkem provést osobní jednání v soulasu s § 410 odst. 2 IZ. Na tomto jednání insolvenční správce zachytí vyjádření dlužníka k přihlášeným pohledávkám, které zaznamená do seznamu přihlášených

pohledávek a zprávy o přezkumu. Na osobním jednání insolvenční správce zpravidla také ověří správnost soupisu majetkové podstaty a informací o ekonomické situaci dlužníka.

Na základě získaných informací, soupisu majetkové podstaty a přihlášených pohledávek může správce konečně vypracovat zprávu pro oddlužení. Zpráva pro oddlužení je dalším institutem, který byl do insolvenčního zákona vložen až účinností novely č. 64/2017 Sb. v reakci na praktické zkušenosti z insolvenčních řízení.²⁶ Zpráva pro oddlužení tak účinně nahrazuje přezkumné jednání a schůzi věřitelů, které se do účinnosti předmětné novely konaly u insolvenčního soudu. Jak již bylo uvedeno výše, přezkumné jednání je nyní nahrazeno jednáním s dlužníkem, ze kterého insolvenční správce pořizuje záznam. Jelikož se však tohoto jednání již nezúčastní insolvenční soud, insolvenční správce musí soudu připravit podklad, na základě kterého může insolvenční soud rozhodnout o schválení či neschválení oddlužení dlužníka a také o způsobu jeho oddlužení. K tomu slouží zpráva pro oddlužení. Dle § 398a IZ ve zprávě pro oddlužení insolvenční správce zhodnocuje předpokládané plnění věřitelům při jednotlivých způsobech oddlužení, uvede informaci o příjmech dlužníka, jeho vyživovacích povinnostech, potenciálně neplatných nebo neúčinných úkonech dlužníka, okolnostech bránícím schválení oddlužení, sepisovateli insolvenčního návrhu a v případě návrhu na schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře také navrhne distribuční schéma splátkového kalendáře. V případě, že je do majetkové podstaty dlužníka zahrnuta nemovitá věc, insolvenční správce také připojí ke zprávě pro oddlužení znalecký posudek k jejímu ocenění.²⁷

Soupis majetkové podstaty, seznam přihlášených pohledávek a zprávu pro oddlužení je insolvenční správce povinen podat na stanovených formulářích, které jsou uveřejněny na internetových stránkách ministerstva spravedlnosti. Nutno podotknout, že podoba formulářů se od zavedení povinnosti podávat již několikrát změnila. V prvotní verzi například existoval samostatný formulář pro zprávu o přezkumu, záznam o jednání s dlužníkem a zprávu pro oddlužení. V aktuální verzi jsou však tyto 3 formuláře zakomponovány do jednoho formuláře s názvem „zpráva pro oddlužení“, což ulehčuje insolvenčnímu správci administrativu a snižuje počet formulářů, které musí zpracovat, což insolvenční správci jistě ocení.

²⁶ HÁSOVÁ; MORAVEC, op. cit., str. 1499-1509

²⁷ MLEJNKOVÁ, Ivana. Praktický průvodce insolvenčním řízením: 9.3.2.1 Zpráva pro oddlužení, zpráva o přezkumu, rozhodnutí o subjektivní ne/přípustnosti oddlužení. Praktický průvodce insolvenčním řízením [online]. 2020, 18.5.2020 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: https://www.insolvenčni-zakon-komentar.cz/onb/33/zprava-pro-oddluzeni-zprava-o-prezkumu-rozhodnuti-o-subjektivni-ne-pripustnosti-oddluzeni-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Eltu6PFEtumJsdINtwSZWpfbmDRoShb_tg/

Po obdržení zprávy pro oddlužení a zprávy o přezkumu insolvenční soud tyto zprávy přezkoumá a v součinnosti s insolvenčním správcem odstraní chyby a nejasnosti v nich případně obsažené, jak upravuje § 398a odst. 3 IZ. Následně soud zveřejní předložené zprávy v insolvenčním rejstříku a uvědomí účastníky o právu podat proti nim námitky, ve lhůtě 7 dnů v souladu s § 398 odst. 4 IZ. V případě, že žádné námitky podány nejsou, přistoupí soud k rozhodnutí o schválení či neschválení oddlužení dle § 404 a násl. IZ. Pokud jsou námitky včas podány, insolvenční soud může k jejich projednání nařídít jednání a je povinen o nich rozhodnout nejpozději v rozhodnutí o schválení či neschválení oddlužení.

Insolvenční soud neschválí oddlužení dlužníka, pokud v průběhu insolvenčního řízení vyšly najevo skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Insolvenční soud tak prakticky opakovaně zkoumá podmínky, které již zkoumal v rámci usnesení o povolení oddlužení. Jakkoliv se tento postup může zdát nelogický, ve skutečnosti dává dokonalý smysl. Zatímco v době před povolením oddlužení mohl insolvenční soud vycházet toliko z návrhu na povolení oddlužení, jeho příloh a případných vyjádření věřitelů, v této fázi má již k dispozici podkladů o mnoho více. Toto můžeme demonstrovat například na naprosto jednoduché situaci, kdy dle informací z dlužníkovra návrhu, bude dlužník schopen plnit povinnost splácet v plné výši hotové výdaje a odměnu insolvenčního správce, spolu se splátkou ostatním věřitelům včetně věřitelů pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených jim na roveň ve stejné výši jako tato pohledávka, a dále pohledávky věřitelů na výživném ze zákona a odměnu za sepis a podání návrhu na povolení oddlužení, avšak v mezidobí mezi povolením oddlužení a rozhodováním o jeho schválení, přijde o zaměstnání a ocitne se bez příjmu. Jelikož v důsledku změny okolností již dlužník nebude splňovat podmínky pro povolení oddlužení, insolvenční soud z toho důvodu jeho oddlužení neschválí.

Stejně tak může insolvenční správce v rámci své činnosti zjistit, že dlužník sledoval podáním návrhu na oddlužení nepoctivý záměr. Jak bylo uvedeno v části týkající se fáze před rozhodnutím o povolení oddlužení, nepoctivý záměr dlužníka je možné zjistit pouze posouzením konkrétních okolností individuálního případu. V mnoha případech je to právě insolvenční správce, při sestavování zprávy pro oddlužení či soupisu majetkové podstaty, který zjistí, že dlužník zatajil nějaký svůj majetek, příjem, či neposkytuje správci požadovanou součinnost. I v těchto případech může následně dojít k neschválení oddlužení. V době před účinností novely č. 31/2019 Sb. pak také často nastávala situace, kdy během zjišťování příjmu a pohledávek dlužníka vyšlo najevo, že na rozdíl od informací podaných v návrhu na povolení oddlužení,

dlužník nebude schopen uhradit ani 30 % na pohledávkách svých nezajištěných věřitelů. Jelikož však tato podmínka pro povolení oddlužení byla předmětnou novelou vypuštěna, takováto skutečnost již nyní nebrání schválení oddlužení dle § 395 IZ.

Pokud insolvenční soud nezjistí důvody, pro které by oddlužení neschválil, rozhodne o schválení oddlužení usnesením, ve kterém zároveň rozhodne o způsobu oddlužení dlužníka. Tímto rozhodnutím přecházíme do třetí fáze insolvenčního řízení, tedy fáze po rozhodnutí o schválení splátkového kalendáře.

3.2.1. Fáze po rozhodnutí o schválení splátkového kalendáře do skončení oddlužení

Co se týče schváleného oddlužení, předně je nutno zmínit, že insolvenční zákon předpokládá dva různé způsoby oddlužení, kterými jsou plnění zpeněžením majetkové podstaty a plnění zpeněžením majetkové podstaty se splátkovým kalendářem. Toto rozdělení existuje v insolvenčním zákoně poměrně krátkou dobu, neboť bylo, stejně jako mnoho dalších novinek, do insolvenčního zákona zavedeno až novelou č. 31/2019 Sb. Novela sice dané způsoby oddlužení přímo nezavedla, nicméně je pozměnila a více sblížila.

Zatímco oddlužení zpeněžením majetkové podstaty zůstalo prakticky beze změny, co se týče druhé varianty, tato byla předmětnou novelou podstatně změněna. Do účinnosti novely č. 31/2019 Sb. totiž existovala a byla hojně využívána varianta oddlužení pouze plněním splátkového kalendáře bez zpeněžení majetkové podstaty. Při tomto způsobu oddlužení byl dlužníku ponechán jeho majetek a k uspokojování věřitelů docházelo pouze z příjmu dlužníka. V porovnání s variantou plnění splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty tak zpravidla docházelo k nižšímu uspokojení věřitelů. V případě staré úpravy tak vedle sebe vlastně stály dva vzájemně odporující si způsoby oddlužení, mezi kterými musel insolvenční soud či věřitelský výbor rozhodnout. Jakkoliv se může stávající úprava zdát nelogickou, neboť prakticky není důvod pro existenci samotného způsobu oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, když tato je zpeněženována i v rámci oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, zákonodárce vymezil mezi způsoby významné rozdíly, díky kterým se zpeněžení majetku v rámci jednoho či druhého způsobu významně liší. Dle důvodové zprávy k novele 31/2019 Sb.,²⁸ bylo jednou z pohnutek zákonodárce pro zachování dvou způsobů

²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a

oddlužení místo pouhého spojení do jednoho, to, že oddlužení zpeněžením majetkové podstaty trvá oproti plnění splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty zpravidla kratší dobu. Z toho důvodu zákonodárce ponechal věřitelům možnost rozhodnout o plnění oddlužení zpeněžením majetkové podstaty jako rychlejší způsobu, což může pro věřitele za určitých podmínek představovat výhodu. O průběhu jednotlivých způsobů oddlužení od jejich schválení až po konec oddlužení dále pokračují následující podkapitoly.

3.2.2. Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

Jak již bylo uvedeno výše, pro oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je typická jeho rychlost v porovnání s plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Druhým odlišným znakem je poté to, že v případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty není chráněno dlužníkovu obydlí, což může pro věřitele často představovat důvod pro hlasování o zpeněžení majetkové podstaty namísto druhého způsobu oddlužení.

V usnesení, kterým soud schválí oddlužení dlužníka zpeněžením majetkové podstaty, je insolvenční soud povinen označit majetek, který podle stavu ke dni vydání rozhodnutí náleží do majetkové podstaty dlužníka na základě soupisu majetkové podstaty (viz povinnost insolvenčního správce předložit soudu soupis majetkové podstaty popsanou v předchozí podkapitole). Dle § 398 odst. 2 IZ se poté v případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty postupuje dle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkurzu, které je upraveno v § 283 a násl. IZ a zároveň dle § 408 IZ ohledně majetku náležícího do majetkové podstaty platí obdobně ustanovení insolvenčního zákona o účincích prohlášení konkurzu. To v praxi znamená zejména to, že dispoziční oprávnění s majetkem, který je součástí majetkové podstaty, přechází rozhodnutím o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty na insolvenčního správce, jak je upraveno v § 246 IZ.

Insolvenční správce následně v rámci insolvenčního řízení postupuje dle úpravy zpeněžení majetkové podstaty v konkurzu obsažené v § 283 a násl. IZ. Insolvenční správce si při zpeněžení majetkové podstaty může vybrat ze 4 různých způsobů zpeněžení, kterými jsou

soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony) o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=71&CT1=0>

zpeněžení dražbou podle zvláštního právního předpisu, prodejem movitých věcí a nemovitostí podle občanského soudního řádu, prodejem majetku mimo dražbu či v dražbě provedené soudním exekutorem podle zvláštního soudního předpisu. S vybraným způsobem zpeněžení musí také souhlasit věřitelský výbor v souladu s § 286 odst. 2 IZ.

Jakmile insolvenční správce majetek úspěšně zpeněží, oznámí tuto skutečnost insolvenčnímu soudu a věřitelskému výboru a navrhne částečný rozvrh, ve kterém uvede, které pohledávky mají být v částečném rozvrhu uspokojeny a do jaké výše. Dle § 301 IZ s tímto návrhem musí navíc souhlasit také věřitelský výbor.

V okamžiku, kdy insolvenční správce zpeněží celou majetkovou podstatu dlužníka, předkládá správce insolvenčnímu soudu konečnou zprávu a rozvrh, ve které charakterizuje svou činnost v rámci řízení a vyčíslí finanční výsledky. Cílem konečné zprávy je vyčíslit částku, která má být rozdělena mezi věřitele a označení těchto věřitelů s údajem o výši jejich podílů na rozdělované částce. Následně, je-li konečná zpráva insolvenčním soudem schválena, má insolvenční správce povinnost předložit soudu návrh rozvrhového usnesení. Jelikož formulář konečné zprávy zveřejněný na stránkách ministerstva spravedlnosti obsahuje také pole „D. Rozdělení v rozvrhu“ s možností předložit návrh rozvrhového usnesení již v konečné zprávě, v praxi insolvenční správce často tento návrh zasílá v konečné zprávě, a proto pouze navrhuje soudu, aby schválil rozvrh dle konečné zprávy. Soud tak činí dalším usnesením o schválení návrhu rozvrhového usnesení.

Poté, co insolvenční správce splní rozvrh a podá o tomto insolvenčnímu soudu zprávu, je dle § 412a odst. 2 IZ oddlužení zpeněžením majetkové podstaty splněno. Insolvenční soud následně rozhodne o splnění oddlužení a o osvobození dlužníka od placení pohledávek. Tím cesta dlužníka oddlužením zpeněžením majetkové podstaty končí.

3.2.3. Oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty

Častějším způsobem oddlužení i nadále zůstává oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Tento způsob oddlužení je vhodný pro dlužníky, kteří dosahují stálých příjmů, ze kterých mohou uspokojit své věřitele. Podobně jako při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je dlužník při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty povinen vydat ke zpeněžení majetek náležející do majetkové

podstaty. Na rozdíl od samotného zpeněžení je však při tomto způsobu oddlužení chráněno dlužníkovo obydlí, ledaže ze zprávy pro oddlužení vyplývá, že jeho hodnota přesahuje hodnotu určenou podle prováděcího právního předpisu násobkem částky na zajištění obydlí v dlužnickově bydlišti, jak stanoví § 398 odst. 6 IZ. Jelikož právě obydlí často představuje jediný zpeněžitelný majetek dlužníka, věřitelé se před schválením oddlužení musí rozhodnout, zda pro jejich uspokojení není výhodnější právě samotné zpeněžení majetkové podstaty, při kterém není obydlí dlužníka před zpeněžením chráněno. Právě kvůli tomuto rozdílu tak má samostatné zpeněžení majetkové podstaty stále své místo mezi způsoby oddlužení.

Kromě povinnosti dlužníka vydat ke zpeněžení majetek naležející do majetkové podstaty, soud dále v usnesení o schválení oddlužení zejména uloží dlužníku povinnost splácet do podání zprávy o splnění oddlužení svým nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky dle § 279 odst. 2 OSŘ. Insolvenční soud zároveň stanoví termín úhrady první splátky a označí příjmy, ze kterých by dlužník měl tuto první splátku uhradit. K provedení toho insolvenční soud také přikáže plátcí mzdy nebo jiného příjmu dlužníka, aby prováděl z tohoto příjmu srážky a tyto zasílal insolvenčnímu správci.

Jelikož insolvenční zákon hovoří o době do podání zprávy o splnění oddlužení, musíme se dále zabývat tím, jak dlouho oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty trvá. Jako již několikrát v této práci se tímto dostáváme ke změnám, které do insolvenčního zákona přinesla novela č. 31/2019 Sb. Ve znění insolvenčního zákona účinném před 1. 6. 2019 totiž byla stanovena pevná doba trvání oddlužení plněním splátkového kalendáře, a to na dobu 5 let. Jedinou výjimkou, kdy tato doba nemusela být dodržena, bylo tehdy, kdy dlužník před jejím uplynutím uhradil veškeré své pohledávky.²⁹ Během své praxe v insolvenční kanceláři jsem kvůli tomu několikrát narazil na dlužníky, kteří se v insolvenčním řízení neorientovali a žili v přesvědčení, že pro úspěšné splnění oddlužení jim stačí uhradit 30 % pohledávek svých nezajištěných věřitelů, a tím oddlužení končí. Tito dlužníci poté byli nepříjemně překvapeni, když zjistili, že sice již uhradili 30 % pohledávek nezajištěných věřitelů, ale stále jim zbývá několik měsíců či let splácení, se kterými nepočítali.

²⁹ HÁSOVÁ; MORAVEC, op. cit., str. 1472-1499

Novela č. 31/2019 Sb. výše uvedené pravidlo pozměnila. Zavedla totiž možnost zrychleného oddlužení, které místo standardních 5 let trvá pouze 3 roky. Pokud po 3 letech plnění splátkového kalendáře dlužník uhradí alespoň 60 % pohledávek svých nezajištěných věřitelů, je jeho oddlužení také splněno. Současná úprava splnění oddlužení tak upravuje splnění oddlužení plněním splátkového kalendáře třemi způsoby, a to tím, že

- a) dlužník splatí pohledávky v plné výši
- b) dlužník v době 3 let uhradí alespoň 60 % pohledávek svých nezajištěných věřitelů
- c) po dobu 5 let není oddlužení dlužníka zrušeno a dlužník neporušil svou povinnost vynaložit veškeré úsilí, které po něm bylo možno spravedlivě požadovat, k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů;

Co se týče třetího způsobu, tedy plnění oddlužení po dobu 5 let, i v tomto případě existují výjimky. Konkrétně ji obsahují ustanovení § 412a odst. 4 IZ, které pro osoby, kterým před schválením oddlužení vznikl nárok na starobní důchod, zkracuje tuto dobu na 3 roky a ustanovení § 412 odst. 6 IZ, které potřebnou dobu zkracuje taktéž na 3 roky v případě, kdy pohledávky nezajištěných věřitelů vznikly alespoň ze dvou třetin jejich výše před dosažením 18 let věku dlužníka.

Ať již dlužník splní oddlužení za dobu 3 let, 5 let či uhrazením pohledávek v plné výši, po dobu schváleného oddlužení musí plnit své povinnosti, na což dohlíží insolvenční správce. Kromě primární povinnosti splácet nezajištěným věřitelům část svých příjmů ukládá insolvenční zákon dlužníku i další povinnosti, jejichž výčet je uveden v § 412 odst. 1 IZ.

Po celou dobu plnění oddlužení má insolvenční správce povinnost ověřovat, zda nedošlo k naplnění výše uvedených podmínek oddlužení. K tomu nejčastěji využívá speciální software, ve kterém eviduje jednotlivé spisy oddlužení, provádí platby a generuje formulářová podání. Jakmile dojde k naplnění podmínky splnění oddlužení, insolvenční správce předloží insolvenčnímu soudu na předepsaném formuláři zprávu o splnění oddlužení, ve které shrne průběh insolvenčního řízení a uvede, zda doporučuje rozhodnout o splnění oddlužení dle §36 odst. 2 IZ. Insolvenční soud následně, stejně jako v případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, rozhodne o splnění oddlužení, a o osvobození dlužníka od placení pohledávek. Stejně jako v případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je tímto oddlužení dlužníka ukončeno.

4. Podnikatel a podnikatelská činnost

Jelikož insolvenční zákon neobsahuje vlastní definici podnikatele a podnikatelské činnosti, v insolvenčním právu se používá obecná definice podnikatele obsažená v občanském zákoníku. Dle § 420 OZ je považován za podnikatele ten, kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku. Z dikce daného ustanovení tedy můžeme dovodit, že aby byla osoba považována za podnikatele, musí splnit celkem 6 kumulativních podmínek, jimiž jsou samostatnost, výdělečnost, vlastní účet a odpovědnost, živnostenský nebo obdobný způsob činnosti, soustavnost a účel dosažení zisku.

První podmínkou je, že osoba vykonává výdělečnou činnost samostatně, tedy že vykonává činnost podle své vlastní svobodné vůle. Podnikatel samostatně rozhoduje o obchodním vedení svého podniku a také o tom, zda bude výdělečnou činnost vykonávat osobně nebo bude zaměstnávat pracovníky, jejichž práci v takovém případě organizuje.³⁰

Výkon výdělečné činnosti na vlastní účet a odpovědnost znamená v první řadě tu skutečnost, že podnikatelem není ten, kdo jedná výhradně na cizí účet, respektive na cizí odpovědnost (podnikatelské riziko).³¹ Otázka výkonu činnosti na vlastní účet a odpovědnost je z hlediska insolvenčního práva důležitou, neboť právě proto, že podnikatel vykonává výdělečnou činnost na vlastní účet, se mohou věřitelé v případě, že mají za podnikatelem nesplacené pohledávky, od daného podnikatele dožadovat jejich uhrazení.

Další podmínkou je poté výkon činnosti živnostenským či obdobným způsobem. Jedná se tedy o výkon takových činností, které jsou buď obsaženy v živnostenském zákoně či jsou činnostmi obdobnými, které jsou upraveny např. v negativním vymezení §3 odst. 1, 3 živnostenského zákona. Důležitou v tomto ohledu je samotná povaha činnosti, ne skutečnost, zda má osoba pro tuto činnost oprávnění.

Soustavnost výkonu podnikatelské činnosti neznámá, že výdělečná činnost musí být ze strany podnikatele vykonávána nepřetržitě nebo trvale, jak konstatoval také Nejvyšší soud ČR.³²

³⁰ LAVICKÝ Petr. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1605-1610.

³¹ LAVICKÝ P., op. cit, str. 1605-1610

³² Usnesení NS ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. 22 Cdo 679/2007

l při nepravdělném výkonu činnosti může být osoba považována za podnikatele, pokud splňuje ostatní podmínky.

Poslední podmínkou, kterou § 420 OZ stanoví je poté účel dosažení zisku. Pro to, aby osoba splňovala definici podnikatele, není relevantní, zda zisku opravdu dosahuje, či je po celou dobu podnikání ve ztrátě, důležitý je pouze záměr zisku dosáhnout.

Definice podnikatele však definicí z § 420 OZ není plně vyčerpána. Následující § 421 OZ totiž dále stanoví fikci podnikatele, kdy dle § 421 odst. 1 OZ se za podnikatele považuje každá osoba zapsaná v obchodním rejstříku. Dle druhého odstavce § 421 OZ navíc existuje také vyvratitelná domněnka toho, že podnikatelem je osoba, která má k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění.

Ná základě výše uvedeného tedy pro účely insolvenčního práva můžeme rozlišit následující kategorie podnikatelů:

- osoby fakticky vykonávající činnost, která odpovídá definici podnikání dle § 420 odst. 1 OZ
- osoby zapsané v obchodním rejstříku
- osoby, které jsou držitelem živnostenského či jiného oprávnění

Jak uvádí komentář k insolvenčnímu zákonu, k osobám vymezeným těmito kritérii patří také osoby vykonávající svobodná povolání nebo i další činnosti nespádající pod režim živnostenského zákona včetně zemědělců.³³ Na všechny tyto osoby se tak, pokud jim insolvenční zákon přiznává možnost podat návrh na řešení úpadku oddlužením, vztahují specifika oddlužení pro podnikatele, která jsou dále rozebrána v následujících kapitolách.

³³ HÁSOVÁ; MORAVEC, op. cit, str. 1376-1390

5. Specifika oddlužení podnikatele

Řešení úpadku podnikatelů je tématem, které je odbornou veřejností diskutován již po několik let. Abychom rozuměli vývoji tohoto institutu v insolvenčním zákoně, musíme se podívat na postup řešení úpadku podnikatele v první novelizované verzi insolvenčního zákona, účinné od 1. 7. 2007 do 31. 12. 2007. Stejně jako v dnes účinné verzi, i v původní verzi insolvenčního zákona byla osoba oprávněná navrhnout oddlužení upravena v § 389 IZ. Na rozdíl od dnešní úpravy však původní znění tohoto paragrafu oddlužení podnikatelů vůbec neumožňovalo.³⁴ Tento stav trval až do účinnosti novely č. 294/2013 Sb., označované také jako „revizní novela“ která klíčový paragraf pozměnila a přiblížila jeho znění ke znění účinnému dnes. Dle důvodové zprávy k zákonu č. 294/2013 Sb. byla tato změna pouhou reakcí na vývoj judikatury, která částečně překonala rigidní znění zákona, nicméně zákonodárci sejevilo žádoucím posílit právní jistotu promítnutím judikatorních závěrů do textu zákona. Co se týče vývoje jednotlivých judikatorních závěrů týkajících se oprávnění podnikajících osob podat návrh na povolení oddlužení, těmito se budeme dále zabývat v následující podkapitole.³⁵

5.1. Historický vývoj oddlužení podnikatelů

Jak již bylo uvedeno výše, otázka přípustnosti oddlužení podnikatele prošla za dobu účinnosti insolvenčního zákona poměrně zajímavým vývojem. Přestože dle důvodové zprávy k insolvenčnímu zákonu mělo být původně oddlužení umožněno kromě nepodnikajících fyzických osob také osobám, které jsou drobnými podnikateli, do finální podoby zákona se tato úprava nedostala a oddlužení bylo zapovězeno i drobným podnikatelům. V návaznosti na to tak během prvního období insolvenční soudy oddlužení podnikatelů nepovolovaly v souladu s doslovným zněním zákona.

I za tohoto stavu však vyvstala interpretační otázka, a to, zda může být oddlužením řešen úpadek takového dlužníka, který v minulosti sice podnikatelem byl, avšak podnikatelské činnosti se již nevěnuje. Tato otázka byla výslovně řešena na dvou úrovních, a to nejprve na úrovni Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti, která v dané věci vydalo stanovisko č. 2/2008 ze dne 3. 6. 2008 a následně také během samotné

³⁴ § 389 zák. č. 182/2006 Sb. ve znění účinném od 1. 7. 2007 do 31. 12. 2007, Dostupné z <https://www.beck-online.cz/>

³⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správčích, ve znění pozdějších předpisů.

rozhodovací praxe soudů. Obě tyto větve došly ke stejné odpovědi, kterou nakonec zformuloval Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 21. 04. 2009, č. j. 29 NSCR 3/2009. V daném případě se dovolatelka obrátila na Nejvyšší soud s argumentací, dle které na ni zákaz uvedený v § 389 IZ nedopadá, neboť dovolatelka již téměř 10 let nevykonává podnikatelskou činnost. Nejvyšší soud se v řízení zabýval jak doslovným zněním zákona, tak zejména jeho smyslem a účelem, tak, aby ve svém rozhodnutí co nejlépe reflektoval úmysl zákonodárce. V návaznosti na to nakonec konstatoval, že s ohledem na účel úpravy sledované v § 389 odst. 1 IZ dlužník, který přestal podnikat, nicméně má dluhy z podnikání, musí být v kontextu tohoto ustanovení považován za podnikatele. Jmenované rozhodnutí však také stanovilo výčet podmínek, při jejichž splnění dle názoru Nejvyššího soudu existuje rozumný důvod nepokládat za překážku oddlužení neuhrazený dluh z dlužníkovy dřívějšího podnikání. Danými podmínkami jsou dle Nejvyššího soudu:

- a) doba vzniku konkrétního dlužníkovy závazku (dluhu) z podnikání,
- b) doba ukončení dlužníkovy podnikání,
- c) četnost neuhrazených dlužníkovy závazků (dluhů) z podnikání,
- d) výše konkrétního dlužníkovy závazku (dluhu) z podnikání v porovnání s celkovou výší všech dlužníkovy závazků,
- e) zda věřitel, o jehož pohledávku jde, je srozuměn s tím, že tato pohledávka bude podrobena režimu oddlužení (to může vyplynout např. z toho, že věřitel nejpozději při projednání způsobu oddlužení neuplatní výhradu proti schválení oddlužení založenou na argumentu, že jeho pohledávka je dlužníkovy dluhem z podnikání).³⁶

Lze tedy shrnout, že Nejvyšší soud uvedeným rozhodnutím posvětil insolvenčním soudům určitou možnost diskrece ve výjimečných případech, ve kterých by nepovolení oddlužení navrhovatele vedlo k nepřiměřeně tvrdému dopadu do poměrů takového navrhovatele.

³⁶ Usnesení NS ze dne 21. 04. 2009, sp. zn. 29 NSCR 3/2009

Nejvyšší soud tuto svou praxi opětovně potvrdil v dalším zásadním rozhodnutí, č. j. NSČR 20/2009-B-32. V daném řízení Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 26. února 2009, č. j. 2 VSPH 86/2009-B-21, kterým bylo potvrzeno rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 16. ledna 2009, č. j. KSPH 39 INS 4221/2008-B-11, kterým bylo rozhodnuto o neschválení oddlužení dlužníka. Nejvyšší soud se v daném rozhodnutí neztotožnil s argumentací Vrchního soudu v Praze, dle které není oddlužení ohledně závazku z podnikatelské činnosti přípustné bez zřetele k tomu, že schválení oddlužení by pro věřitele představovalo možnost dosáhnout zcela uspokojení svých pohledávek. Nadto Nejvyšší soud také uvedl, že oddlužení by nebránila ani skutečnost, že dlužník má závazek z podnikání, který řádně uvedl v seznamu závazků, avšak věřitel tuto svou pohledávku nepřihlásil včas. V takovém případě by se, dle názoru Nejvyššího soudu, oddlužení tohoto dluhu z podnikání netýkalo.³⁷

Výše popsany stav, vycházející z původního znění § 389 IZ, rozhodnutí 29 NSCR 3/2009, NSČR 20/2009-B-32 a následně aplikovaný praxí nižších soudů trval prakticky až do roku 2013, kdy došlo k první novelizaci daného ustanovení. Novelou č. 294/2013 Sb. totiž zákonodárce zapracoval do insolvenčního zákona právě závěry výše citovaného usnesení Nejvyššího soudu. S účinností od 1. 1. 2014 totiž není dle textu zákona překážkou oddlužení samotná skutečnost, že je dlužník podnikatelem, nemá-li dluhy z podnikání. Zároveň byl k § 389 IZ přidán také odstavec 2., který stanoví podmínky, za kterých ani dluh z podnikání nebrání řešení dlužníkovy úpadku oddlužením. Těmito podmínkami jsou skutečnost, že s řešením úpadku souhlasí věřitel, o jehož pohledávku se jedná, jde-li o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka z důvodu splnění rozvrhového usnesení či zjištění, že majetek dlužníka je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující anebo jde-li o pohledávku zajištěného věřitele. Důvodová zpráva k zákonu 294/2013 Sb. každou z těchto podmínek dále vysvětluje.³⁸

První podmínka, tedy souhlas věřitele, o jehož pohledávku jde, představuje promítnutí výše uvedených judikatorních závěrů do textu zákona. Je-li věřitel s pohledávkou vzniklou z podnikání srozuměn s tím, že jeho pohledávka bude podrobena režimu oddlužení, je na jeho volném uvážení, zda s tímto souhlasí. Věřitel bude při udělování daného souhlasu nejčastěji motivován ekonomickou stránkou věci, kdy, jak již bylo uvedeno, při oddlužení často dochází k vyššímu uspokojení věřitelů než v případě konkurzu.

³⁷ Usnesení NS ze dne 31. 03. 2011, č.j. NSČR 20/2009-B-321

³⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb., op. cit.

Druhou podmínkou, při jejímž splnění není existence dluhu z podnikání překážkou pro oddlužení, je, že se jedná o pohledávku, která již jednou zůstala neuspokojena v rámci konkurzu dlužníka. I tato podmínka má rozhodně své logické opodstatnění. Dle důvodové zprávy k zákonu č. 289/2014 Sb., dlužník již vyčerpal tíhu podnikatelského rizika tím, že se jednou podrobil konkurzu. V případě, že tento způsob „podnikatelského“ řešení úpadku danou pohledávku neuspokojil, je v zájmu jak věřitele, tak dlužníka, pokusit se tuto pohledávku uspokojit v procesu oddlužení.

Co se týče třetí podmínky, tedy skutečnosti, že daná „podnikatelská“ pohledávka je zároveň pohledávkou zajištěnou, i zde je smysl úpravy jasný. Zajištěné pohledávky mají v oddlužení odlišný režim, neboť jsou uspokojovány toliko z předmětu zajištění. V důsledku toho tak nemá oddlužení na zajištěnou pohledávku žádný další vliv, a proto ani není důvod, proč by její existence měla znemožňovat schválení oddlužení.³⁹

Výše uvedené výjimky ze zákazu oddlužení pro dlužníky, kteří mají dluhy z podnikání, vycházejí přímo z textace zákona a byly do něho zapracovány na základě soudní praxe. Nutno však podotknout, že do zákona se nedostaly všechny výjimky, které judikatorní praxe do této doby dovodila. Příkladem může být insolvenční řízení vedené pod sp. zn. MSPH 93 INS 21042/2011, ve kterém dlužník žádal o povolení oddlužení i přesto, že měl závazky, které byly charakterizovány jako závazky z podnikání, ve výši 46 % všech přihlášených zjištěných nezajištěných závazků. Proti schválení oddlužení dlužníka zároveň podali námítky také dva z jeho věřitelů. Z těchto důvodů soud I. stupně rozhodl, že neschvaluje oddlužení dlužníka. Proti předmětnému rozhodnutí podal dlužník odvolání. Vrchní soud v Praze přezkoumal napadané rozhodnutí a rozhodnutím ze dne 5. února 2013, č. j. 3 VSPH 838/2012-B-33, dané rozhodnutí zrušil. Odvolací soud v dané věci vytkl soudu I. stupně, že nezkoumal, zda je namíste striktní uplatňování zákonného požadavku, aby do oddlužení nevstupovali ti, kdož mají dluhy ze svého podnikání, tj. z hledisek formulovaných Nejvyšším soudem v jeho rozhodnutí R 79/2009 a R 113/2011. Soud I. stupně totiž při rozhodování nevezal v potaz skutečnost, že s ohledem na výši pohledávek, majetek dlužníka a výši jeho příjmu, je zde předpoklad, že dlužník uhradí 100 % pohledávek věřitelů již za 19 měsíců. Vrchní soud v Praze dovodil, že „*Za takovéto situace totiž logicky odpadá důvod, pro který je uplatnění institutu oddlužení pro dlužníky s dluhy*

³⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb., op. cit

vzešlymi z podnikání zákonem vyloučeno (totiž důvod, aby nedocházelo k přenášení podnikatelského rizika krácením míry uspokojení jejich pohledávek na dlužníkovy věřitele). Při uvážení těchto okolností věci nepodkládá odvolací soud zjištěné závazky dlužníka z jeho dřívějšího podnikání za překážku, jež by ve smyslu § 389 odst. 1 IZ jeho vstupu do oddlužení (jeho schválení) bránila.“⁴⁰ Tato výjimka však do textu zákona nebyla promítnuta a lze tedy dovodit, že po 1. 1. 2014 by již předmětnému dlužníku oddlužení schváleno nebylo.

Právní úprava založená revizní novelou č. 294/2013 Sb. platila, co se týče legitimity podnikatele k podání návrhu na oddlužení, v této podobě až do 1. 7. 2017, tedy více než 3 roky. Dne 1. 7. 2017 vešel v účinnost zákon č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, který se stal jedním z nejdůležitějších zákonů v rámci vývoje insolvenčního práva. Předmětná novela zavedla do insolvenčního řízení mnoho změn, z nichž patrně nejvýznamnější byl přesun velké části agendy oddlužení z insolvenčních soudů na insolvenční správce. Právě od data účinnosti této novely již totiž nedochází ke konání přezkumného jednání u insolvenčního soudu, ale toto bylo nahrazeno osobním jednáním dlužníka s insolvenčním správcem. V rámci oddlužení podnikatele přinesla tato novela změnu znění § 389 IZ, a to konkrétně jeho odstavce 2. bodu a), který upravuje výjimku ze zákazu oddlužení dlužníka, který má závazky z podnikání, v případě udělení souhlasu věřitele. Konkrétně, bylo toto ustanovení doplněno o nevyvratitelnou domněnku souhlasu věřitele, který nejpozději spolu s přihláškou své pohledávky výslovně nesdělí, že s řešením úpadku oddlužením nesouhlasí, a toto své stanovisko odůvodní. Jakkoliv se může tato změna zdát minimálním zásahem, v další kapitole týkající se souhlasu věřitele s oddlužením bude vysvětleno, že novelizace tohoto ustanovení byla důležitým krokem k zajištění právní jistoty a jednotné aplikace práva.

Lze shrnout, že přípustnost oddlužení podnikatelů se v průběhu let vyvíjela stále více směrem, který oddlužení fyzickým osobám – podnikatelům umožní. Nakonec bylo tohoto dosaženo bez dalšího. Dne 24. 4. 2020 totiž vstoupil v účinnost zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastníci se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, označovaný také jako lex COVID. Kromě mnoha dočasných opatření v insolvenčním řízení tento zákon opětovně pozměnil již tolikrát

⁴⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 05. 02. 2013, č.j. 3 VSPH 838/2012-B-33

zmiňovaný § 389 IZ, a to tak, že pro fyzické osoby odstranil podmínku neexistence dluhů z podnikání. Dle platné a účinné právní úpravy je tak k podání návrhu na oddlužení legitimována právnická osoba, která podle zákona není považována za podnikatele a současně nemá dluhy z podnikání, nebo fyzická osoba.⁴¹

5.2. Souhlas věřitele s oddlužením

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, souhlas věřitele, jehož pohledávka pochází z podnikání dlužníka, je pro možnost oddlužení klíčovým institutem. Samotná forma souhlasu, způsob jeho vyjádření a povinnost dlužníka jej dokládat však prošly podobnými změnami jako samotná subjektivní přípustnost podání návrhu na oddlužení ze strany podnikajícího dlužníka. V této podkapitole proto budou shrnuta jednotlivá stadia tohoto vývoje. Podkapitola bude rozdělena na 4 oddíly, které budou kopírovat jednotlivá vývojová stadia souhlasu.

5.2.1. První období – Nepřípustnost oddlužení podnikatele

V prvotní fázi, jejíž začátek lze datovat k počátku účinnosti insolvenčního zákona, tedy k datu 1. července 2007, vlastně ani nemůžeme o formě souhlasu věřitele hovořit. Jak bylo uvedeno výše, insolvenční zákon ve svém prvním znění oddlužení podnikatelů vůbec nepřipouštěl. Nutno podotknout, že tento stav netrval příliš dlouho a byl poměrně rychle překlenut rozhodovací praxí insolvenčních soudů. Pro kontinualitu jednotlivých fází však i toto období musí být uvedeno.

5.2.2. Druhé období – Srozumění věřitele s oddlužením

První rozhodnutí nižšího soudu, kterým insolvenční soud schválil oddlužení dlužníka – podnikatele, není možno přesně dohledat. Nejvyšší soud se však touto otázkou poprvé zabýval v rámci insolvenčního řízení vedeného Krajským soudem v Ostravě pod sp. zn. KSOS 34 INS 625/2008. V dané řízení Nejvyšší soud svým rozhodnutím sp. zn. 29 NSČR 3/2009 zformuloval podmínky, za kterých je oddlužení podnikatelů možno schválit. Mezi jednu z podmínek Nejvyšší soud zařadil také „*to, zda věřitel, o jehož pohledávku jde, je srozuměn s tím, že tato pohledávka*

⁴¹ MLEJNKOVÁ, Ivana. Praktický průvodce insolvenčním řízením: Insolvenční zákon - komentář [online]. Verlag Dashöfer, nakladatelství, 2021 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: https://www.insolvencni-zakon-komentar.cz/onb/33/legitimace-a-lhuta-k-podani-navrhu-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Eltu6PFEtumJPwbfOSagaRvZf4dQIdLWIw/?uri_view_type=36

bude podrobena režimu oddlužení (to může vyplynout např. z toho, že věřitel nejpozději při projednání způsobu oddlužení neuplatní výhradu proti schválení oddlužení založenou na argumentu, že jeho pohledávka je dlužníkovým dluhem z podnikání).“⁴² V předmětném rozhodnutí Nejvyšší soud také upozornil, že soudní praxe se již tímto způsobem ubíhá a odkázal na rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 16. července 2008, č. j. KSBR 24 INS 1506/2008-B-14. Na formulaci této podmínky ze strany Nejvyššího soudu je důležité zaměřit se na použití slovního spojení „být srozuměn“. Zatímco v pozdějších obdobích se totiž setkáváme vždy se slovem „souhlas“, zde dle Nejvyššího soudu postačí pouhé srozumění věřitele se skutečností, že jeho pohledávka bude podrobena režimu oddlužení. Nejvyšší soud zde tak dal velký prostor právní zásadě *vigilantibus iura*, právo patří bdělým, když ponechal pouze na věřiteli, zda bude v insolvenčním řízení aktivní a projeví svůj nesouhlas s oddlužením dlužníka – podnikatele, či zda svou pasivitou jeho oddlužení umožní. Je nutno nicméně připomenout, že se jedná pouze o jednu z celkem pěti podmínek, které Nejvyšší soud zformuloval, a za kterých mohou insolvenční soudy oddlužení dlužníka – podnikatele povolit.

5.2.3. Třetí období – Souhlas věřitele

Jelikož vývoj souhlasu věřitele s oddlužením podnikatele nutně kopíruje samotný vývoj přípustnosti oddlužení podnikatele, není překvapením, že počátek dalšího období můžeme vymezit dnem 1. 1. 2014, tedy dnem účinnosti revizní novely č. 294/2013 Sb. Přestože důvodová zpráva uvádí, že změna ustanovení § 389 IZ toliko zapracovává judikatorní praxi, právě podoba souhlasu věřitele s pohledávkou z podnikatelské činnosti byla touto novelou zásadně pozměněna. Jakkoliv si odborná veřejnost mohla po přijetí revizní novely myslet, že text zákona pouze přejal postoj k oddlužení podnikatelů tak, jak jej judikatura chápala doposud, jak uvádí např. Mgr. Vítězslav Pleva ve svém článku ze dne 10. 1. 2014⁴³, nastávající roky ukázaly, že mírná změna textace silně pozměnila rozhodovací praxi insolvenčních soudů a paradoxně v ní vytvořila nesoulad namísto jejího sjednocení s textem zákona.

Jak se ukázalo, v otázce souhlasu věřitelů se v rozhodovací praxi soudů objevil jeden hlavní problém, kterým byla otázka, v jakém okamžiku insolvenčního řízení posuzovat přípustnost podání návrhu na oddlužení z důvodu existence podnikatelských závazků.

⁴² Usnesení NS ze dne 21. 04. 2009, sp. zn. 29 NSCR 3/2009

⁴³ PLEVA, Vítězslav. Podnikatel a oddlužení? Od 1. 1. 2014 definitivně ano. Epravo.cz [online]. Praha, 2014, 10.1.2014 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/podnikatel-a-oddluzeni-od-1-1-2014-definitivne-ano-93326.html>

V návaznosti na řešení této otázky poté vznikl spor, zda je dlužník vůbec povinen souhlas věřitelů dokazovat, či zda je souhlas věřitelů předpokládán v případě, že věřitel nevyjádří aktivní nesouhlas. Systematika insolvenčního zákona nabízí vodítko k odpovědi, že přípustnost podání návrhu na oddlužení z důvodu existence dluhu z podnikání a existence případného souhlasu věřitelů má být insolvenčním soudem zkoumána ihned v první fázi, tedy ještě před povolením oddlužení. V rozporu s tím však lze vykládat ustanovení § 392 IZ ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 31. 5. 2019, v němž byly vymezeny povinné přílohy k návrhu na povolení oddlužení. Souhlas věřitele pohledávky z podnikání v tomto výčtu povinných příloh totiž uveden nebyl. Vrchní soud v Praze⁴⁴ i Vrchní soud v Olomouci⁴⁵ zaujaly postoj, dle kterého dlužník není povinen prokazovat souhlas věřitelů pohledávek z podnikání ve svém insolvenčním návrhu a pokud tento souhlas ve svém návrhu nedoloží, nemůže toto bez dalšího znamenat vyloučení jeho oddlužení. Tento názor opíraly Vrchní soudy zejména o ustanovení § 397 IZ, dle kterého platí, že „*V pochybnostech o tom, zda dlužník je oprávněn podat návrh na povolení oddlužení, insolvenční soud oddlužení povolí a tuto otázku prozkoumá v průběhu schůze věřitelů svolané k projednání způsobu oddlužení a hlasování o jeho přijetí.*“. Tento přístup však, ve spojení s § 403 IZ, který upravuje námítky věřitelů a stanoví nevyvratitelnou domněnku souhlasu věřitelů s oddlužením v případě, že věřitelé neuplatnili námítky do skončení schůze věřitelů, naprosto pozměnil význam souhlasu věřitelů s pohledávkami z podnikání. Pokud totiž věřitel sice nijak nevyjádří svůj souhlas s oddlužením dlužníka, avšak nedostaví se na schůzi věřitelů a nepodá zde námítky, dle ustanovení § 403 IZ platí, že s oddlužením dlužníka souhlasí.

V tomto ohledu souhlasím s Mgr. Vítězslavem Plevou, který ve svém dalším publikovaném článku ze dne 4. 8. 2014 uvádí, že „*Dle našeho názoru je touto interpretací posunuta samotná koncepce oddlužení, která je i po novelizaci postavena na tom, že zákonodárce jasně vyjádřil úmysl nerozšiřovat okruh osob, které mohou žádat o povolení oddlužení, o dlužníky se závazky z podnikání (srovnej ust. § 389 odst. 1 písm. b). Ustanovení § 389 nelze a contrario vykládat jinak, než že podnikatelské závazky v zásadě brání v řešení úpadku oddlužením a daný dlužník není aktivně legitimován k podání daného návrhu. Z tohoto pravidla je poskytnuta výjimka v podobě souhlasu věřitele, aby jeho pohledávka byla uspokojena v režimu oddlužení.*“⁴⁶ Stejně jako Mgr. Pleva vnímám § 389 IZ jako pravidlo, které obecně

⁴⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 07. 2014, č. j. 3 VSPH 517/2014-A-14

⁴⁵ Usnesení Vrchního soud v Olomouci ze dne 29. 01. 2014, č. j. 1 VSOL 1197/2013-A-18

⁴⁶ PLEVA, Vítězslav. Závazky z podnikání: je dlužník povinen zajistit si souhlas věřitelů v případě oddlužení? Epravo.cz [online]. Praha, 2014, 4.8.2014 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z:

zakazuje oddlužení dlužníka, který má dluhy z podnikání. Je-li z tohoto pravidla stanovena výjimka v podobě věřitelského souhlasu, pak nedává smysl tuto výjimku dále výkladově ohýbat a přeměnit ji v pravidlo, dle kterého je oddlužení podnikatelského závazku v zásadě dovoleno, pokud věřitel aktivně nesouhlasí. Jak uvádí také JUDr. Oldřich Řeháček, Ph.D. výše uvedená aplikace dotčených ustanovení insolvenčního zákona způsobila to, že za situace, kdy věřitele aktivně nenavštěvovali schůze věřitelů, „otevřela se tím cesta do oddlužení i dlužníkům s nezajištěnými závazky, které neprošly konkurzem a mají podklad tolik v podnikání dlužníka.“⁴⁷

Nicméně daný stav netrval příliš dlouho. Vrchní soud v Olomouci totiž brzy své původní stanovisko přehodnotil. V řízení vedeném pod sp. zn. 1 VSOL 918/2015 soud I. stupně nepovolil oddlužení dlužnice, neboť tato nedodala souhlasy věřitelů, jejichž pohledávky pocházely z podnikání dlužnice. Vrchní soud v Olomouci potvrdil rozhodnutí soudu I. stupně a dále uvedl, že „*dlužník je povinen již v návrhu na povolení oddlužení tvrdit všechny pro rozhodnutí o věci (pro rozhodnutí o povolení oddlužení) významné skutečnosti tedy i to, že má dluhy z podnikání, které ovšem řešení jeho úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením nebrání, a proto zde není důvod pro odmítnutí návrhu na povolení oddlužení. Má-li dluhy z podnikání, je povinen tvrdit existenci některé z výjimek (uvedených v ustanovení § 389 odst. 2 IZ) ze zákonem stanovené překážky bránící uplatnění institutu oddlužení (uvedené v ustanovení § 389 odst. 1 IZ), tedy tvrdit, že s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde ...*„. Nad rámec toho Vrchní soud dále konstatoval, že podmíní-li věřitel svůj souhlas s oddlužením tím, že v rámci oddlužení budou uspokojeny pohledávky věřitele v míře 100 %, takový souhlas nelze považovat za souhlas ve smyslu ustanovení § 389 odst. 2 písm. a) IZ.⁴⁸

Roztříštěnou praxi se nakonec podařilo alespoň částečně sjednotit Vrchnímu soudu v Praze usnesením ze dne 25. srpna 2016, č. j. 2 VSPH 1471/2016-A-16. V předmětném usnesení Vrchní soud reflektoval jak předchozí závěry Vrchního soudu v Olomouci publikované v rozhodnutí 1 VSOL 918/2015, tak předešlá rozhodnutí obou Vrchních soudů. Vrchní soud v Praze konstatoval, že insolvenční soud má povinnost zkoumat, zda některý z dlužníkových závazků představuje dluh z podnikání, který by představoval překážku oddlužení. Nicméně

<https://www.epravo.cz/top/clanky/zavazky-z-podnikani-je-dluznikpovinen-zajistit-si-souhlas-veritelu-v-pripade-oddluzeni-94828.html>

⁴⁷ ŘEHÁČEK, Oldřich. ODDLUŽENÍ PO REVIZNÍ NOVELE INSOLVENČNÍHO ZÁKONA ANEB OSOBNÍ BANKROT PRO KAŽDÉHO. Bulletin-advokacie.cz [online]. Praha, 2014, 13.6.2014 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/oddluzeni-po-revizni-novele-insolvencniho-zakona-aneb-osobni-bankrot-pro-kazdeho>

⁴⁸ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 09. 2015, č. j. 1 VSOL 918/2015-A-18

v případě, že by toto posouzení vyžadovalo „náročnější zkoumání“, aplikuje se postup dle § 397 IZ, soud oddlužení povolí a jeho přípustnost se definitivně vyřeší na schůzi věřitelů konané dle § 403 IZ.

V okamžiku vydání rozhodnutí VSPH 1471/2016-A-16 již probíhaly práce na další velké novele insolvenčního zákona, která byla publikována ve sbírce zákonů pod číslem 64/2017 Sb. o její význam pro insolvenční řízení byl již v této práci zmíněn. Od 1. 7. 2017, což je datum účinnosti předmětné novely, tak můžeme mluvit o dalším období vývoje souhlasu věřitele s oddlužením dlužníka – podnikatele.

5.2.4. Čtvrté období – Domněnka souhlasu věřitele

Co se týče změny v koncepci souhlasu věřitelů s oddlužením dlužníka, který má závazky z podnikání, novela č. 64/2017 Sb. opětovně pozměnila znění již tolikrát citovaného § 389 IZ. Od 1. 7. 2017 dle odst. 2 písm a) daného ustanovení tak nově platilo, že *„Dluh z podnikání nebrání řešení dlužníkovu úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, jestliže s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde; platí, že věřitel souhlasí, pokud nejpozději spolu s přihláškou své pohledávky výslovně nesdělí, že s řešením úpadku oddlužením nesouhlasí, a toto své stanovisko odůvodní“*.

Na rozdíl od novelizace insolvenčního zákona revizní novelou č. 294/2013 Sb. hlavní motivací zákonodárce při formulaci tohoto ustanovení v roce 2017 nebylo zanesení předchozích judikatorních závěrů do textu zákona, ale, jak uvádí Nejvyšší soud, smyslem a účelem této změny bylo vyjasnit již v rané fázi insolvenčního řízení, zda je dlužník vskutku legitimován k podání návrhu na povolení oddlužení v tom smyslu, že dluh z jeho podnikání nebrání řešení jeho úpadku (hrozícího úpadku) oddlužením.⁴⁹ Okamžik, do kterého může věřitel vyslovit svůj nesouhlas s oddlužením, byl stanoven tak, že věřitel musí svůj nesouhlas vyjádřit nejpozději spolu s přihláškou své pohledávky. Právě v okamžiku přihlášky pohledávky totiž věřitel již stoprocentně ví, že bylo ve věci jeho dlužníka zahájeno insolvenční řízení, je schopen řízení sledovat v insolvenčním rejstříku a má o něm veškeré informace, a záleží tak na jeho bdělosti a vlastní úvaze, zda bude aktivně brojit proti oddlužení dlužníka.

Vzhledem k tomu, že přihlášky pohledávky jsou ve valné většině podávány až po povolení oddlužení dlužníka, dané ustanovení také zjednodušilo praxi pro insolvenční soud.

⁴⁹ Usnesení NS ze dne 04. 12. 2019, sp. zn. 29 NSCR 81/2019

Insolvenční soud totiž již nebyl schopen v rámci povolování oddlužení zkoumat, zda je dlužník z důvodu existence závazků z podnikání oprávněn podat návrh na povolení oddlužení, neboť případný nesouhlas věřitele, který by založil nepřípustnost návrhu, může být zaslán až později, po povolení dlužníkovy oddlužení. Pouze v případě, kdy by insolvenční soud obdržel nesouhlas věřitele s oddlužením dlužníka – podnikatele ještě před rozhodováním o povolení oddlužení, insolvenční soud by oddlužení z toho důvodu nepovolil. V ostatních případech však, přestože insolvenční soud mohl mít za prokázané, že dlužník měl závazky z podnikání, měl by postupovat dle § 397 IZ a oddlužení povolit. V mezidobí mezi povolením oddlužení a rozhodováním o schválení oddlužení je zde dostatek času pro věřitele, aby nejpozději s přihláškou své pohledávky vyjádřili nesouhlas s oddlužením dlužníka a tento odůvodnili. V případě, že nesouhlas s oddlužením věřitel nejpozději s přihláškou neoznámí, platí, že s oddlužením dlužníka souhlasil. Komentář k IZ v části komentáře k § 403 IZ dále uvádí, že věřitel může tuto fikci souhlasu s oddlužením dodatečně zpochybnit hlasováním na schůzi věřitelů, respektive tím, že na schůzi věřitelů nepodá námitky dle § 403 odst. 2 IZ.⁵⁰ Dle daného ustanovení totiž stále platilo, že věřitelé, kteří včas neuplatnili námitky, souhlasí s oddlužením bez zřetele k tomu, zda dlužník má dluhy z podnikání.

Stejně závěry přednesl i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 29 NSČR 36/2017 ze dne 31. 01. 2019. V daném případě v řízení vedeném u Krajského soudu v Olomouci vyjádřil věřitel, Česká správa sociálního zabezpečení svůj nesouhlas s řešením dlužníkovy úpadku oddlužením. Tento věřitel však následně nehlasoval na schůzi věřitelů o způsobu řešení úpadku ani nenamítal, že zde jsou skutečnosti, které by odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na oddlužení. Nejvyšší soud tak, stejně jako Vrchní soud v Olomouci, uzavřel, že se uplatní nevyvratitelná domněnka souhlasu věřitele s oddlužením dle § 403 odst. 2. IZ.⁵¹

S tímto názorem se osobně neztotožňuji, neboť dle mého pohledu je tímto opětovně oslabována pozice věřitelů nad rámec textace insolvenčního zákona. Souhlas věřitele s oddlužením dlužníka se závazky z podnikání je dle § 389 odst. 2 písm. a) IZ podmínkou subjektivní přípustnosti podání návrhu na povolení oddlužení takového dlužníka. Vyjádří-li věřitel platně a včas svůj nesouhlas a tento odůvodní, tato skutečnost by měla zbavit dlužníka – podnikatele legitimace k podání návrhu na oddlužení a jeho oddlužení by tedy nemohlo být schváleno, nehledě na to, zda věřitel tuto námitku opětovně vznáší či nevznáší na schůzi věřitelů.

⁵⁰ HÁSOVÁ; MORAVEC, op. cit., str. 1462-1468

⁵¹ Usnesení NS ze dne 31. 01. 2019, sp. zn. 29 NSCR 36/2017

Kromě otázky okamžiku, ve kterém má být nesouhlas věřitele projeven, novela zavedla ještě druhou změnu, a to požadavek na odůvodnění nesouhlasu věřitele. Bohužel však text zákona nijak nepředvídá, jakých kvalit má odůvodnění dosahovat a jaké důvody věřitele mohou pro svůj nesouhlas využít. Oldřich Řeháček se ve svém článku ze dne 30. 6. 2017 například příklání k tomu, že „*zdůvodněním nesouhlasu může zásadně být jakákoliv racionální ekonomická úvaha věřitele o výši uspokojení jeho pohledávky v oddlužení a konkursu, resp. po konkursu (po kterém věřiteli, na rozdíl od oddlužení, zůstane neuspokojená část jeho nároku zachována)*“.⁵² V roce 2019 pak Nejvyšší soud zašel v této úvaze ještě dále, neboť konstatoval, že samotné odůvodnění nesouhlasu může být omezeno na konstataování, z něhož bude zřejmé, že věřitel přihlásil za dlužníkem včas svou pohledávku vzniklou z podnikání dlužníka a zároveň sdělil soudu svůj nesouhlas. Co se týče odůvodnění nesouhlasu, můžeme tedy uzavřít, že v návaznosti na dané rozhodnutí Nejvyššího soudu postačí téměř holý nesouhlas, omezující se na konstataování, že je zde pohledávka vzniklá na základě podnikatelské činnosti dlužníka, tato je řádně přihlášená a věřitel s oddlužením tohoto dlužníka nesouhlasí. Tato praxe existovala až do 24. 4. 2020, kdy, jak již byl uvedeno v předchozí podkapitole, vešel v účinnost tzv. Lex covid, který odemkl možnost oddlužení všem fyzickým osobám – podnikatelům, a to nehledě na případný nesouhlas jejich věřitelů.

5.3. Dluhy z podnikání

Souhlas věřitele s oddlužením dlužníka – podnikatele není jediným institutem, který je nutno v kontextu oddlužení podnikajících fyzických osob zkoumat. Stejně zajímavým může být pro prozkoumání také zdánlivě obyčejné slovní spojení „dluhy z podnikání“, které bylo v této práci již nespočetněkrát použito. Jakkoliv se totiž může zdát význam tohoto spojení na první přčtení jasný, v této podkapitole bude ukázáno, že jeho interpretace může pro dlužníky znamenat rodíly mezi schválením a neschválením oddlužení.

Nejdříve se jeví jako vhodné zmínit, že insolvenční zákon ve svém původním znění s pojmem dluhy z podnikání vůbec neoperoval. § 389 IZ ve znění účinném od 1. 7. 2007 do 31. 12. 2013 totiž využíval toliko pojmu „podnikatel“. Jak bylo uvedeno v první podkapitole této kapitoly, výklad uvedeného ustanovení byl však vlivem soudní praxe pozměněn v tom smyslu,

⁵² ŘEHÁČEK, Oldřich. Novela insolvenčního zákona účinná od 1. 7. 2017 anebo Cui bono? Česká justice [online]. 2014, 30.6.2017 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/blog/novela-insolvencniho-zakona-ucinna-od-1-7-2017-anebo-cui-bono/>

že dlužníkem, který není podnikatelem se míní osoba, která není zákonem považována za podnikatele a zároveň nemá dluhy z podnikání, kdy právě dluhy z podnikání jsou nejdůležitějším elementem statusu podnikatele v kontextu daného ustanovení insolvenčního zákona. Nejvyšší soud v daném rozhodnutí totiž dovedl, že za podnikatele musí být považována i taková osoba, která sice z pohledu hmotného práva již podnikatelem není, neboť nevykonává podnikatelskou činnost, avšak v její podnikatelské činnosti v minulosti mají základ její závazky.⁵³

Výše uvedené rozhodnutí tedy do insolvenční praxe přineslo pojem dluhy z podnikání, nicméně co je za takovéto dluhy považováno Nejvyšší soud nijak nerozvedl. To se stalo až v dalším rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011. V insolvenčním řízení vedeném u Krajského soudu v Praze dlužníku nebylo schváleno oddlužení z toho důvodu, že jeden z jeho závazků měl dle názoru insolvenčního soudu (a následně stejně tak názoru odvolacího soudu) původ v podnikání dlužníka. Jednalo se o závazek dlužníka vůči Finančnímu úřadu, které představovalo penále pocházející z doby výkonu podnikatelské činnosti dlužníka. V daném rozhodnutí Nejvyšší soud vytkl odvolacímu soudu, že nepřihlédl k závěrům uvedeným v rozhodnutí 29 NSCR 3/2009, jeho rozhodnutí zrušil a vrátil věc k novému projednání. Nad rámec toho se však Nejvyšší soud vyjádřil k pojmu dluhů z podnikání a definoval tyto tak, že *„Dluhy vzešlymi z podnikání dlužníka přitom mohou být i takové dluhy, které v hmotněprávní rovině nevzešly z (jen) obchodních závazkových vztahů (srov. § 261 a § 262 obch. zák.), např. dluhy, jež mají původ v občanskoprávních vztazích, do nichž dlužník vstupoval jako podnikatel (např. nároky vůči dlužníku vzešlé z kupní smlouvy, kterou uzavřel jako podnikatel ve smyslu ustanovení § 612 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku) nebo jeho veřejnoprávní dluhy (nedoplatky na daních a na pojistném apod.), měly-li původ v dlužníkově podnikání.“* Lze tedy uzavřít, že za dluhy z podnikání je možno na jisto považovat za a) dluhy z obchodních závazkových vztahů podnikatele, za b) dluhy z občanskoprávních vztahů, ve kterých dlužník jako podnikatel vystupoval a za c) veřejnoprávní dluhy s původem v podnikání dlužníka.⁵⁴ Těmito veřejnoprávními dluhy budou zejména, nikoliv však výlučně, nedoplatky na daních a důchodovém či zdravotním pojištění.

Po tuto část se zdá být pojem dluhů z podnikání poměrně jasný. Nejvyšší soud se však musel zabývat i dalšími typy dluhů, které, dle názorů soudů nižších stupňů splňovaly definici

⁵³ Usnesení NS ze dne 21. 04. 2009, sp. zn. 29 NSCR 3/2009

⁵⁴ Usnesení NS ze dne 31. 03. 2011, sp. zn. 29 NSCR 20/2009

dluhů z podnikání a jako takové znemožňovaly dlužníku vstup do oddlužení. Takovou situaci řešil Nejvyšší soud např. v rozhodnutí sp. zn. 29 NSČR 9/2009. V insolvenčním řízení vedeném u Krajského soudu v Ústí nad Labem insolvenční soud odmítl dlužníkům návrh na povolení oddlužení a na jeho majetek prohlásil konkurz. Insolvenční soud tak postupoval, neboť měl za to, že dlužník má závazek z podnikání, který mu oddlužení znemožňuje. Jednalo se o závazek právnické osoby, k jehož splnění se dlužník, který byl fyzickou osobou nepodnikající, zaručil jako směnečný rukojmí. Soud I. stupně i soud odvolací jazykovým výkladem dovodily, že „dluhem z podnikání“ se rozumí také dluh z podnikání jiné osoby, a že právě právní charakter zajišťovaného závazku je určujícím kritériem při posuzování toho, jakou povahu má závazek akcesorický, a tedy i na tento musí být pohlíženo jako na závazek z podnikání. S touto argumentací se však Nejvyšší soud neztotožnil a konstatoval, že je „přesvědčen, že výklad vylučující z účasti na oddlužení dlužníky, kteří sice již nepodnikají, ale stále mají závazky vzešlé z „jejich“ podnikání, se nevztahuje na osoby, jež podnikateli nebyly a nejsou a které svým majetkem pouze zajistily dluhy vzešlé z podnikání jiných subjektů, bez zřetele k tomu zda šlo o zajištění z titulu obecného ručení ve smyslu § 303 a násl. obch. zák. nebo o zajištění pohledávky zástavním právem, anebo (jako v této věci) o zajištění pohledávky zajišťovací směnkou (lhostejno, zda jde o osobu v pozici směnečného dlužníka nebo směnečného avala).“⁵⁵

Dalším rozhodnutím, které je dobré v souvislosti s definicí dluhů z podnikání zmínit, je rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, které předcházelo oběma výše uvedeným rozhodnutím Nejvyššího soudu. V insolvenčním řízení vedeném u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. KSPL 29 INS 252/2008 insolvenční soud zamítl návrh na povolení oddlužení dlužníka a na jeho majetek prohlásil konkurz. Stalo se tak z toho důvodu, že dlužník, který již 3 roky nebyl podnikatelem, stále měl závazky vzniklé za doby jeho podnikatelské činnosti. Vrchní soud usnesení soudu I. stupně potvrdil, v odůvodnění svého rozhodnutí však mimoděk rozšířil výklad pojmu dluhů z podnikání následovně: „nepřípustným je oddlužení i v případě dlužníka, který podnikatelem není, ani jím nikdy nebyl, leč má dluhy z podnikání jiné osoby, jež nabyl na základě svého dispozitivního právního úkonu (např. jím uzavřené smlouvy o prodeji podniku), jímž se dobrovolně ocitl v postavení osoby, jež má dluhy z podnikání, a nese tak všechna rizika z toho plynoucí, včetně nepřípustnosti oddlužení. Takové důsledky by zřejmě nebylo možno dovodit jen ve vztahu k závazkům z podnikání, jež dlužník nabyl děděním.“⁵⁶ Tímto závěrem Vrchní soud v Praze poskytl potřebnou ochranu věřitelům s pohledávkami z podnikání. Pokud by totiž

⁵⁵ Usnesení NS ze dne 23. 02. 2011, sp. zn. 29 NSČR 9/2009

⁵⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 03. 2008, sp. zn. 1 VSPH 3/2008

některý z insolvenčních soudů dovedl názor opačný, tedy že dlužník, který není podnikatelem, avšak má závazky vzniklé z podnikání jiné osoby je oprávněn navrhnout řešení úpadku oddlužením, mohlo by docházet k situacím, kdy by dlužník na sebe takové závazky dobrovolně převzal a následně se jich „zbavil“ prostřednictvím oddlužení.

Může se zdát paradoxní, že všechna zmíněná rozhodnutí zabývající se pojmem dluhů z podnikání pocházejí z období, kdy v textu insolvenčního zákona tento pojem vůbec uveden nebyl. Přesto však soudní praxe daný pojem pro své účely rychle osvětlila a výše uvedené závěry jsou v insolvenčním právu obecně užívány dodnes.⁵⁷ Jediným rozhodnutím z posledních let, ve kterém se musely vyšší soudy danou otázkou zabývat, je rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 NSCR 102/2017. V daném řízení Nejvyšší soud řešil otázku, zda dluhy vzniklé na základě smluv o zápůjčce za účelem investování finančních prostředků na trzích s cennými papíry splňují definici dluhů z podnikání. V tomto případě dlužník nepůsobil na kapitálovém trhu jako profesionální zákazník, ani jako investiční zprostředkovatel či obchodník s cennými papíry, pouze si zapůjčoval finanční prostředky, které následně investoval. Nejvyšší soud tak uzavřel, že dlužník vystupoval na finančních trzích toliko jako zákazník a skutečnost, že si na investování zapůjčil prostředky od třetích osob, není v dané věci relevantní.⁵⁸

Závěrem můžeme shrnout, že judikatura za dluhy vzniklé z podnikání považuje takové dluhy, které mají původ v podnikatelské činnosti dlužníka, ať již v obchodněprávních, občanskoprávních či veřejnoprávních vztazích a dále takové závazky, které vznikly podnikatelskou činností jiné osoby, avšak dlužník je na sebe svým dispozitivním úkonem převzal. Naopak do kategorie dluhů z podnikání nemůžeme zařadit závazek dlužníka, kterým se zaručí za uhrazení podnikatelského závazku jiné osoby ani dluhy vzniklé na základě smluv o zápůjčce za účelem investování finančních prostředků.

5.4. Výpočet srážek z příjmu podnikatele

Po předchozí podkapitole, která se zabývala toliko výkladovým problémem určitého pojmu (ikdyž takovýto výkladový problém měl praktické důsledky na postavení jednotlivých dlužníků), se nyní přesuneme k více praktické otázce. Jak již bylo v dřívější části této práce vysvětleno, oddlužení podnikajících fyzických osob bylo v českém právním řádu výslovně

⁵⁷ KUBÍČKOVÁ, Alice a Bureš JAN. Oddlužení podnikatele – někde možné je, jinde ne. Epravo.cz [online]. 2016, 1.2.2016 [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-podnikatele-nekde-mozne-je-jinde-ne-100104.html>

⁵⁸ Usnesení NS ze dne 30. 05. 2019, sp. zn. 29 NSCR 102/2017

umožněno, za určitých podmínek, od účinnosti revizní novely č. 294/2013 Sb., dne 1. 1. 2014. Otevření brány oddlužení pro podnikající osoby však sebou přineslo mnoho problémů, z nichž možná nejdůležitější z nich byl způsobu výpočtu srážek z příjmu podnikatele.

Kapitola oddlužení se věnovala způsobům oddlužení, kdy v oddíle oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty bylo vysvětleno, jakým způsobem a v jaké výši jsou prováděny srážky z příjmu dlužníka. Tuto podkapitolu rozdělíme na 2 oddíly, ve kterých se pokusíme co nejpřesněji vysvětlit rozdíl mezi prováděním srážek z příjmu podnikatele před 31. 5. 2019 a po tomto datu.

5.4.1. Srážky z příjmu podnikatele do 31. 5. 2019

Jelikož právní úprava účinná od 1. 1. 2014 do 31. 5. 2019 nijak nespécifikovala postup provádění srážek z příjmu dlužníka, který je osobou samostatně výdělečně činnou, insolvenční soudy musely přistoupit k vlastnímu výkladu pravidla v § 398 odst. 3 IZ, dle kterého platilo, že *„Při oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen po dobu 5 let měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky“*. V případě oddlužení nepodnikajících fyzických osob toto ustanovení zcela jistě odkazuje na ustanovení § 279 odst. 1 OSŘ, které však uvádí pravidla pouze pro srážky z čisté mzdy. Jelikož osoba podnikající žádnou čistou mzdu nemá, nastupuje otázka, zda postupovat analogicky dle § 279 odst. 1 OSŘ, či hledat jiné ustanovení OSŘ, které upravuje srážky z příjmu podnikatelů. Takovým ustanovením poté může být § 318 OSŘ, který stanoví, že *„Pohledávky fyzických osob, které jsou podnikateli, vzniklé při jejich podnikatelské činnosti, podléhají výkonu rozhodnutí jen dvěma pětinami; je-li však navrhován výkon rozhodnutí pro některou z přednostních pohledávek uvedených v § 279 odst. 2, podléhají výkonu rozhodnutí třemi pětinami.“* Přestože se toto ustanovení zabývá výkonem rozhodnutí příkázáním pohledávky, ukážeme si, že insolvenční soudu dovodily, že srážky ve výši tří pětin, tedy 60 % mohou být analogicky aplikovány také v rámci oddlužení splátkovým kalendářem.

Problémem postupu dle § 318 OSŘ je, že mluví toliko o příjmech podnikatele, tedy tržbách, z nichž má být postiženo 60 %. Dané ustanovení nijak nereflektuje výdaje podnikatele. Pokud tedy insolvenční soudy bez dalšího zvolí tento postup, může se dlužník ocitnout v situaci, kdy je povinen splácet věřitelům vyšší částku, než jakou sám vydělá. Pokud totiž skutečně

vynaložené výdaje dlužníka přesáhnou 40 % tržeb, dlužníkův čistý příjem bude menší než výše stanovené splátky.

Některé senáty insolvenčních soudů tento problém vyřešily tak, že srážku ve výši 60 % přikázaly provádět z jakéhosi čistého příjmu podnikatele, tedy rozdílu mezi jeho příjmy a výdaji. Touto otázkou se zabývala také společná gremiální porada obou vrchních a Nejvyššího soudu, která uzavřela, že pro účely oddlužení se příjmem osoby samostatně výdělečně činné rozumí rozdíl mezi příjmy podnikatele a jeho náklady, kdy nelze převzít daňový paušál na stanovení nákladů, který dlužník využívá, ale je nutné počítat s reálně vynaloženými náklady.⁵⁹

Jiné senáty insolvenčních soudů však postupovaly dle výše uvedeného § 279 OSŘ, jako by byl čistý příjem dlužníka jeho mzdou. Takový postup volil např. Krajský soud v Ústí nad Labem, který přikazuje z příjmu, který zbývá po odečtení základní nepostižitelné částky a který se zaokrouhlí směrem dolů na částku dělitelnou třemi a vyjádřenou v celých korunách (zbytku čisté mzdy), srazit k uspokojení pohledávek dvě třetiny.⁶⁰

Krajský soud v Praze navíc, mimo dvou odlišných postupů nastolených výše, využíval jakousi jejich kombinaci. Dle instrukce senátu soudce Mgr. Tomáše Jirmáska, rozeslané insolvenčním správcům dne 3. 7. 2017 totiž v oddlužení podnikatelů, vedených u senátů 37 a 67 INS Krajského soudu v Praze docházelo původně k postihování příjmu podnikatelů výši 60 % jejich celkových příjmů (tedy všech tržeb podnikatele). Od 1. 7. 2017 však byl tento postup pozměněn a nad rámec 40 % příjmů, které byly dlužníku ponechány, mu byla ponechávána také zákonná nezabavitelná částka.⁶¹

Dalším jevem, který se u srážek z příjmu podnikajících fyzických osob objevoval, je také stanovení tzv. zálohové srážky. V případě jejího využití insolvenční soud dle jednoho ze dvou výše uvedených postupů stanovil zálohovou měsíční splátku dle příjmů dlužníka za poslední účetní období. Dále v rozhodnutí o schválení oddlužením uložil insolvenčnímu správci povinnost, aby poté, co mu dlužník předloží potvrzení o svých příjmech, tyto příjmy dlužníka zúčtoval a stanovil z nich měsíční postižitelnou částku. Tuto částku následně insolvenční správce

⁵⁹ VESELÝ, Petr a Klára HAŠOVÁ. Srážky z příjmů podnikatelů v oddlužení – co soudce, to názor. Epravo.cz [online]. 2017, 13. 10. 2017 [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/srazky-z-prijmu-podnikatelu-v-oddluzeni-co-soudce-to-nazor-106523.html>

⁶⁰ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. 11. 2016, č. j. KSUL 74 INS 18228/2016-B-9

⁶¹ VESELÝ, Petr a Klára HAŠOVÁ. Srážky z příjmů podnikatelů v oddlužení – co soudce, to názor, op. cit.

porovnal se zálohovou splátkou, kdy v případě nedoplatku byl dlužník povinen tento nedoplatek uhradit. Jakkoliv neměl tento postup oporu v zákonně a vycházel pouze ze soudní praxe, ukázalo se, že se jedná o postup nejvhodnější. S tímto názorem se ztotožnil také zákonodárce, neboť daný postup byl v mírné modifikaci převzat do textu zákona již několikrát zmiňovanou novelou IZ č. 31/2019 Sb.

5.4.2. Srážky z příjmu podnikatele od 1. 6. 2019

S účinností novely IZ č. 31/2019 Sb. došlo po více než šesti letech ke sjednocení způsobu provádění srážek z příjmu podnikatelů. Jak již bylo naznačeno výše, způsob pro stanovení srážek z příjmu podnikatele, který byl do insolvenčního zákona zaveden v podobě nového ustanovení § 398b IZ, vychází z praxe, kterou již některé insolvenční soudy aplikovaly. Zatímco však před datem 1. 6. 2019 záviselo zejména na insolvenčním soudu jakým způsobem stanoví srážky z příjmu podnikajícího dlužníka, §398a IZ nově ukládá tuto povinnost insolvenčnímu správci v rámci zprávy pro oddlužení, kterou insolvenční správce soudu předkládá. Nově přidané ustanovení § 398b IZ pak vyjmenovává celkem 3 způsoby, kterými insolvenční správce může stanovit srážku z příjmu dlužníka pro případ oddlužení dlužníka plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

Primární způsob pro stanovení splátky je uveden v § 398b odst. 3 IZ. Dle tohoto ustanovení insolvenční správce stanoví splátku z jedné dvanáctiny zjištěného zisku dlužníka za poslední zdaňovací období předcházející podání návrhu na povolení oddlužení. Z takto zjištěné částky insolvenční správce stanoví splátku ve stejné výši, jako pro fyzickou osobu nepodnikající, postupem dle § 279 odst. 2 OSŘ. V případě, že dlužník nevykonával podnikatelskou činnost po celé zdaňovací období 12 měsíců, výchozí částka pro stanovení splátky se stanoví jako podíl zjištěného zisku a počtu měsíců. Tento způsob nejlépe reflektuje možnosti dlužníka splácet věřitelům jejich pohledávky, kdy vychází z jeho příjmů a výdajů za minulé období. Otázkou však stále zůstává, jak postupovat v případě dlužníka, který v minulém období uplatňoval výdajový paušál. Zatímco totiž v případě postupu dle odst. 4 insolvenční zákon mluví o reálně vynaložených výdajích, u postupu dle § 398b odst. 3 IZ tento výraz použit není. Z tohoto důvodu se přikláním spíše k názoru, že pro stanovení splátky dle tohoto ustanovení je nutno vzít v potaz výdaje daňové.

Nebude-li insolvenční správce schopen stanovit splátku dlužníka postupem dle odstavce 3, nastupuje druhý způsob pro její stanovení uvedený v odstavci čtvrtém. Dle tohoto odstavce se splátka určí po vyjádření insolvenčního správce k očekávaným budoucím příjmům dlužníka, které vychází z rozdílu reálně dosažených příjmů a reálně vynaložených výdajů dlužníka za jeho podnikání. Takový postup však předpokládá, že insolvenční správce bude mít dostatek podkladů za dobu podnikání dlužníka, ze kterých bude schopen rozdílně dosažených příjmů a výdajů zjistit. Jelikož však velká část podnikajících dlužníků bude své výdaje uplatňovat prostřednictvím daňového paušálu a neevidovat reálné výdaje, tento způsob v praxi nebude nejspíš příliš využíván. Naopak, pokud dlužník bude poctivě evidovat své příjmy i výdaje, lze očekávat, že také bude možno zjistit jeho zisk za poslední zdaňovací období, a tedy postupovat dle odst. 3.

Poslední možností, jak stanovit splátku pro podnikajícího dlužníka v případě, že nelze zjistit jeho zisk za poslední zdaňovací období dle odst. 3 ani reálné příjmy a výdaje za dobu podnikání dle odst. 4 nabízí následující ustanovení § 389b odst. 5 IZ. Toto ustanovení nabízí postup, kdy se splátka určí z částky odpovídající měsíční průměrné mzdě v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí předchozího kalendářního roku. Je jasné, že takto stanovená splátka nemusí vůbec reflektovat skutečnou ekonomickou situaci dlužníka, nicméně v případě, že není možnost splátku stanovit jiným způsobem, je průměrná mzda v národním hospodářství pravděpodobně nejlepším ukazatelem, od kterého je možno se pro stanovení splátky odrazit.

Ať již je splátka stanovena jakýmkoliv z předchozích způsobů, je nutné uvést, že se jedná pouze o splátku zálohovou. O jejím zúčtování, možnostech její změny a vypořádání nedoplatků pojednává následující podkapitola.

5.4.3. Roční zúčtování příjmů

V předchozí kapitole bylo uvedeno že, částka, kterou insolvenční správce navrhne jako navrhovanou splátku ve zprávě pro oddlužení má povahu zálohové splátky. Tuto částku je dlužník povinen splácet až do okamžiku, kdy skončí jeho první zdaňovací období v rámci plnění splátkového kalendáře. Dle § 389 odst. 6 IZ je dlužník povinen na konci tohoto období předložit insolvenčnímu správci dokumenty, kterými osvědčí své dosažené příjmy a výdaje, a které má insolvenční správce povinnost zúčtovat následujícím postupem.

Na základě dosažených příjmů a výdajů insolvenční správce zjistí zisk dlužníka dosažený ve stanoveném zdaňovacím období. Následně z jedné dvanáctiny zisku, která odpovídá průměrnému měsíčnímu zisku, vypočte, v jaké výši měly být dlužníku měsíčně provedeny srážky. Tuto částku insolvenční zákon pojmenovává jako referenční srážku. V souvislosti se stanovením referenční srážky se znovu dostáváme k otázce, zda pro její stanovení zohledňovat skutečné výdaje dlužníka či výdaje daňové. Mgr. Bc. Tomáš Jirmásek ve své přednášce „Novela – rok poté“ ze dne 3. 12. 2020 uvádí, že „*Pro tento účel se zisk nepočítá z rozdílu příjmů a výdajů skutečných, nýbrž daňových (opak by jistě zákonodárce vyjádřil výslovně, jak učinil např. v § 389b odst. 4 InsZ).*“, zároveň však dodává, že tento jeho názor není jednotný ani názorem převládajícím.⁶²

S výše uvedeným názorem si dovoluji polemizovat. Dané ustanovení totiž ukládá dlužníku povinnost předložit insolvenčnímu správci účetnictví či daňovou evidenci, přiznání k dani z příjmů a výpisy z účtů, popřípadě další listiny osvědčující jeho příjmy a výdaje. Dle mého osobního pohledu je z tohoto výčtu patrné, že pro určení referenční srážky mají být počítány skutečné výdaje, neboť právě kvůli jejich prokázání dlužník předkládá výpisy z účtů či další listiny osvědčující jeho příjmy a výdaje. Je pravděpodobné, že se na tuto otázku brzy dočkáme odpovědi od soudů vyšších instancí, neboť právě březnem 2021, kdy je tato práce dokončována, bude ukončeno první zdaňovací období podnikatelů, kterým bylo schváleno oddlužení po účinnosti novely 31/2019 Sb. Insolvenční správci tedy budou poprvé stanovovat referenční srážky a je pravděpodobné, že se dočkáme různých přístupů k jejímu stanovení, které budou následně sjednoceny rozhodovací praxí soudů.

Ať již je referenční srážka stanovena za použití reálných výdajů, či výdajů daňových, insolvenční správce musí následně její výši porovnat se srážkami, které byly prováděny prostřednictvím zálohových splátek. Na základě toho může dojít ke třem následujícím situacím.

- a) Zálohová splátka a referenční srážka se shodují – Taková situace je ideální, neboť nedochází k žádné změně a dlužník bude i nadále hradit stejnou částku jako doposud.

⁶² JIRMÁSEK, Tomáš. Přednáška „Novela – rok poté“ 2020.

- b) Zálohová splátka je nižší než referenční srážka – Tuto situaci výslovně upravuje § 398b odst. 7 IZ. V takovém případě dlužník uhradil prostřednictvím zálohových splátek svým věřitelům méně, než by dle referenční srážky uhradit měl. Vzniklý nedoplatek je dlužník povinen uhradit bez zbytečného odkladu. V odůvodněném případě může soud na návrh dlužníka určit jinou výši nedoplatku. Zároveň je insolvenční správce povinen podat soudu návrh na změnu splátkového kalendáře dle § 407 odst. 3 IZ tak, aby nová splátka stanovená dlužníku korespondovala s referenční srážkou.
- c) Zálohová splátka je vyšší než referenční srážka – Tuto situace upravuje § 389b odst. 8 IZ. V tomto scénáři dlužník uhradil svým věřitelům více, než by dle referenční srážky uhradit měl. Takovýto přeplatek se však již dlužníku nevrací, neboť byl již rozdělen mezi věřitele dlužníka. Dlužník má nicméně právo navrhnout pro následující období stanovení jiné výše zálohové splátky.

5.4.4. Praktický příklad stanovení zálohové srážky a referenční splátky

Na závěr této kapitoly si ukážeme praktický příklad stanovení zálohové srážky a následovné referenční splátky a jejich zúčtování. Pro tento příklad budeme vycházet z fiktivních údajů a částek a pokusíme se co nejjednodušeji zobrazit postup insolvenčního správce.

Vezměme si tedy dlužníka, pana Nováka, který je osobu samostatně výdělečně činnou a navrhne insolvenčnímu soudu řešení svého úpadku oddlužením. Pan Novák v uplynulém zdaňovacím období dosáhl příjmů ve výši 600 000,- Kč. Zároveň pan Novák používal pro daňové účely výdajový paušál ve výši 60 %, tedy v daňovém přiznání má uvedeny výdaje ve výši 360 000 Kč. Po zaplacení pojistného na sociální a zdravotní pojištění a daně z příjmu byl čistý zisk pana Nováka 168 092 Kč.

Na základě výše uvedených informací insolvenční správce stanoví zálohovou splátku postupem dle § 398b odst. 3 IZ následujícím způsobem. Ze zisku dlužníka ve výši 168 092 Kč se určí základ pro výpočet měsíční srážky ve výši jedné dvanáctiny zisku, který činí 14 008 Kč. Z této částky se následně vypočte srážka ve výši, v jaké mohou být při výkonu rozhodnutí nebo

exekuci uspokojeny přednostní pohledávky dle § 279 odst. 2 OSŘ, a to tak, že od částky 14 008 Kč je odečtena nezabavitelná částka ve výši 7 872,80 Kč. Výsledek ve výši 6 135,2 Kč se zaokrouhlí směrem dolů na částku dělitelnou třemi, tedy částku 6 135 Kč. Z této částky následně mohou být sraženy dvě třetiny. Tímto postupem insolvenční správce stanoví dlužníkům zálohovou splátku ve výši 4 090 Kč.

Po uplynutí prvního zdaňovacího období je pan Novák povinen předložit insolvenčnímu správci veškeré dokumenty pro stanovení referenční srážky dle § 398b odst. 6 IZ. Z těchto dokumentů následně insolvenční správce zjistí, že pan Novák dosáhl v tomto zdaňovacím období příjmů ve výši 500 000 Kč, a přestože pro účely daňového přiznání uplatňoval výdajový paušál ve výši 60 %, jeho skutečně vynaložené výdaje činily 250 000 Kč. Po zaplacení pojistného na sociální a zdravotní pojištění a daně z příjmu byl čistý zisk pana Nováka 188 085 Kč. Z tohoto zisku následně insolvenční správce vypočte základ pro určení referenční srážky ve výši jedné dvanáctiny zisku, což činí základ 15 674 Kč. Postupem dle § 279 odst. 2 OSŘ z tohoto základu insolvenční správce vypočítá referenční srážku ve výši 5 224 Kč.

Následně insolvenční správce porovná referenční srážku a zálohovou splátku a zjistí, že pan Novák měl každý měsíc uhradit o 1 134 Kč více, než zálohovými splátkami uhradil. V návaznosti na to insolvenční správce vyzve dlužníka, aby vydal celkový nedoplatek ve výši 13 608 Kč k rozvržení mezi své nezajištěné věřitele a zároveň zašle insolvenčnímu soudu návrh na změnu usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty tak, aby došlo ke změně zálohové splátky na částku 5 224 Kč.⁶³

⁶³ Pro výpočet zisku dlužníka v tomto příkladě byla použita webová kalkulačka dostupná na <https://www.kalkulackaosvc.cz/>

6. Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. června 2019, směrnice o restrukturalizaci a insolvenční a její transpozice

Zatímco většinová část této práce se věnovala buď historické či současné právní úpravě a zejména její aplikaci ze strany insolvenčních soudů, v následující kapitole nahlédneme na to, jakým způsobem se bude institut oddlužení podnikajících fyzických osob nejspíše vyvíjet do budoucna. Odpověď na to nám může přinést zejména vývoj evropské legislativy. Právě otázka oddlužení podnikatelů byla totiž na úrovni práva EU již řešena, a to v rámci směrnice č. 2019/1023.⁶⁴

Hlavním tématem směrnice č. 2019/1023 je nový institut nazvaný preventivní restrukturalizace. Čl. 2 směrnice restrukturalizaci definuje jako „opatření s cílem restrukturalizovat podnikání dlužníka, mezi něž patří změna složení, podmínek nebo struktury majetku a závazků dlužníka nebo jakékoli jiné části kapitálové struktury dlužníka, jako je prodej majetku nebo částí podniku, a stanoví-li tak vnitrostátní právo, prodej fungujícího podniku, jakož i jakékoli potřebné provozní změny, nebo kombinace těchto prvků;“. Restrukturalizace tak v mnohém připomíná již zavedený institut reorganizace. Jak však směrnice č. 2019/1023 dále uvádí, restrukturalizace není řešením úpadku, ale toliko opatřením, které má úpadku zabránit a zachovat fungování podniku.

Jedním z hlavních nástrojů restrukturalizace má poté být přerušování vymáhání nároků vůči restrukturalizovanému subjektu. Jak uvádí Adam Sigmund ve svém článku ze dne 28. 11. 2019, tento nástroj již insolvenční právo zná jako přerušování vymáhání práva dle exekučního titulu a nebude problémem toto pravidlo rozšířit i na restrukturalizace.⁶⁵ Lze tedy uzavřít, že transpozice pravidel pro restrukturalizaci do insolvenčního zákona by v ideálních podmínkách nemusela být pro českého zákonodárce problémem.

V kontextu této práce je však mnohem zajímavější druhá část směrnice č. 2019/1023, která se zabývá oddlužením a zákazy činností a je upravena v hlavě III. směrnice. Hned čl. 20

⁶⁴ SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) 2019/1023 ze dne 20. června 2019, směrnice o restrukturalizaci a insolvenční. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1023&from=EN>

⁶⁵ SIGMUND, Adam. Nová evropská směrnice o restrukturalizaci a insolvenční – co s ní? Epravo.cz [online]. 2019, 28.11.2019 [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nova-evropska-smernice-o-restrukturalizaci-a-insolvenci-co-s-ni-110321.html>

směrnice stanoví členským státům povinnost zajistit „*aby podnikatelé v úpadku měli přístup k nejméně jednomu postupu, jenž může vést k úplnému oddlužení v souladu s touto směrnicí*“. Nutné je také dodat, že pojem úplné oddlužení je v rámci této směrnice chápán jinak než oddlužení v českém právním řádu. Zatímco totiž náš insolvenční zákon chápe oddlužení jako jeden ze způsobů řešení úpadku, dle definicí obsažených ve směrnici je úplným oddlužením „*zrušení možnosti vymáhat na podnikatelích nesplacené pohledávky osvoboditelné od placení nebo zrušení nesplacených pohledávek osvoboditelných od placení jako takových v rámci postupu, který by mohl zahrnovat zpeněžení majetku nebo splátkový kalendář či obojí*“. Proto, pokud v kontextu směrnice mluvíme o úplném oddlužení, významově se toto blíží osvobození od placení pohledávek dle § 414 IZ.

Terminologií insolvenčního zákona, tedy čl. 20 směrnice toliko stanoví, že členské státy jsou povinny zajistit podnikatelům možnost osvobodit se od placení zbylých pohledávek. Tuto možnost v rámci insolvenčního řízení již podnikatelé mají, neboť jak tato práce již ukázala, současná právní úprava umožňuje podnikatelům vstup do oddlužení, na jehož konci soudy mohou rozhodnout o osvobození od placení pohledávek.

Mnohem zajímavější je již následující článek směrnice, tedy článek 21. Ten totiž stanoví, že doba po jejímž uplynutí mají být podnikatelé v úpadku zcela oddlužení, musí být maximálně 3 roky. Dle stávající úpravy oddlužení je však oddlužení plněním splátkového kalendáře splněno po 5 letech trvání splátkového kalendáře, nejedná-li se o případ dle § 412a odst. 1 písm. a), b) IZ či případ dle § 412a odst. 5 IZ. Je tak jasné, že podmínky splnění oddlužení budou, minimálně pro podnikatele, muset být upraveny tak, aby odpovídaly požadavkům směrnice. V kontextu této změny se poté otevírá zajímavá diskuze. Jelikož směrnice č. 2019/1023 se zabývá toliko oddlužením podnikatelům, zákonodárce si může vybrat, zda dobu oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty zkrátí na 3 roky pouze pro podnikatele či pro všechny dlužníky nehledě na jejich podnikání.

Jelikož v současné době v Poslanecké sněmovna již leží sněmovní tisk č. 1073/0 obsahující návrh novely insolvenčního zákona transponující směrnici č. 2019/1023, můžeme říci, že předkladatel se přiklonil ke druhé variantě, tedy zkrácení doby oddlužení na 3 roky pro všechny dlužníky bez rozdílu. V důvodové zprávě předkladatel, kterým je Ministerstvo spravedlnosti, dále uvádí, že *nevidí legitimní důvod rozlišovat režim oddlužení pro podnikající či nepodnikající fyzické osoby, případně režim dluhů z podnikání a dluhů vzniklých mimo*

podnikání. Rozlišování obecného režimu oddlužení pro různé kategorie fyzických osob pouze podle typu výdělečné činnosti a způsobu zajišťování své obživy lze v kontextu dlouhodobého vývoje insolvenčního práva považovat za překonané.“⁶⁶ Tento názor však nepřebrala celá odborná veřejnost. Za nejzajímavější stanovisko zastávající druhý názor považuji stanovisko ČAK zveřejněné 12. 1. 2021. ČAK se vyjádřila v tom smyslu, že „*nepovažuje za vhodné plošné zkrácení oddlužení spotřebitelů z 5 na 3 roky bez odpovídající předchozí společenské a odborné diskuse, bez vyvážení legitimních zájmů podnikatelů jako věřitelů, bez standardního legislativního procesu, řádného připomínkového řízení a projednání předlohy v Legislativní radě vlády.*“ Dle názoru ČAK existují rozumné důvody pro existenci dvou odlišných právních rámců, tedy oddlužení podnikatelů a oddlužení spotřebitelů. ČAK tak přímo nesouhlasí s názorem Ministerstva spravedlnosti uvedeným výše.

Čas ukáže, k jakému z uvedených názorů se nakonec zákonodárce přikloní. Daná otázka má totiž mnoho skrytých problémů, a pokud zákonodárce zvolí možnost navrhnovanou ČAK a nastolí dva odlišné režimy oddlužení pro dlužníky – podnikatele a dlužníky – spotřebitele s tím, že režim pro podnikatele bude výhodnější, tento stav bude zrcadlovým obrazem stavu, který v českém právním řádu platil po většinu doby účinnosti insolvenčního zákona. Zatímco totiž po téměř celou dobu účinnosti insolvenčního zákona bylo pro dlužníka – podnikatele výhodnější, aby byl pro účely insolvenčního řízení považován za dlužníka – spotřebitele, nyní se karta obrátí a pro dlužníka – spotřebitele bude výhodnější, aby byl považován za podnikatele. Lze si tak představit dlužníky, kteří přestože nebudou mít žádné závazky z podnikání, na rychlo před podáním návrhu na oddlužení začnou podnikat, aby byli za podnikatele považováni. V tuto chvíli se bude muset o slovo znovu přihlásit judikatorní praxe a znovu, po více než 10 letech, budou soudy muset rozhodovat o podmínkách, za kterých je možno dlužníka za podnikatele považovat.

Nezbývá než doufat, že se k takovému stavu nedostaneme a že zákonodárce zvolí takové řešení, které bude co nejspravedlivější, nejjasnější, a přitom nebude otevírat možnosti ke spekulacím nad statusem dlužníka.

⁶⁶Důvodová zpráva ke Sněmovnímu tisku 1073/0. Dostupné z:
<https://psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=1073&CT1=0>

7. Subjektivní zhodnocení právní úpravy a jejího historického vývoje

Poslední kapitolu této diplomové práce věnujeme subjektivnímu pohledu autora práce na právní úpravu oddlužení podnikajících fyzických osob a na její historický vývoj. Veškerý text v této kapitole je tak pouze mým osobním názorem a úvahou a nemusí vždy korespondovat s převládajícím výkladem.

Z historického vývoje tohoto institutu cítím, že tlak na oddlužení podnikatelů ve společnosti sílil prakticky po celou dobu existence samotného oddlužení. Jako první tomuto tlaku podlehly samotné soudy, které, nad rámec textu insolvenčního zákona, dovodily přípustnost oddlužení podnikatelů za určitých podmínek.

Takový stav se zejména v otázce subjektivní přípustnosti oddlužení podnikatelé opakoval několikrát. To způsobilo paradoxní situaci, kdy prakticky každá změna týkající se oddlužení podnikatelů v insolvenčním zákoně byla pouze odrazem soudní praxe, která aplikovala původní právní úpravu nad její rámec. Dle mého názoru však v kontinentálním právním systému není takovýto způsob vzniku legislativy vhodným. V našem právním systému je úloha soudu zejména aplikovat platné právní normy na individuální případy. V této práci však byly několikrát zmíněny takové případy, kdy soudy tuto svou pravomoc rozšířily a nad rámec textu zákona dovodily vlastní právní normy. Zákonodárce poté pouze normy původně vytvořené soudy kodifikoval do insolvenčního zákona. Jasným případem této situace budiž změna ustanovení § 389 IZ zákonem č. č. 294/2013 Sb.

Podobný názor mám také k vývoji institutu souhlasu věřitele, kdy i v tomto případě vnímám zásah judikatury soudů jako nepřiměřený. Zejména ta rozhodnutí, vydaná za úpravy účinné od 1. 1. 2014 do 30. 6. 2017, která posvětila schválení oddlužení dlužníka, přestože tento nebyl schopen předložit souhlas věřitele s oddlužením, vnímám jako rozhodnutí, která šla naprosto proti textu zákona a vůli zákonodárce. I v tomto případě navíc následně došlo ke změně insolvenčního zákona, která taková rozhodnutí odrážela.

Jakkoliv se mi nelíbí fakt, že nové právní normy měly svůj původ zejména v rozhodnutích soudů, na druhou stranu souhlasím s tím, že možnost oddlužení pro podnikající fyzické osoby je krokem, který je pro zdravý ekonomický život nezbytným. Pokud by se zákonodárce bez předchozích zásahů soudů neodhodlal ke změnám v prospěch snazšího oddlužení podnikatelů, poté nejspíš v celkovém kontextu je dobře, že soudy si tuto změnu svým rozhodováním prakticky vynutily.

Současná právní úprava je však, dle mého názoru, k oddlužení podnikatelů již příliš benevolentní. Za optimální i nadále považuji možnost oddlužení podnikatelů pouze v tom případě, že s tím věřitelé jejich podnikatelských závazků nevyjádří svůj výslovný nesouhlas. Současná právní úprava však již povoluje oddlužení podnikatelů bez ohledu na názor věřitele a mám obavy, že toto může podnikatelské prostředí v České republice spíše poškodit. Dokážu si totiž představit, že obchodní partneri začnou více upřednostňovat podnikající právnické osoby před osobami fyzickými. U právnické osoby totiž potenciální obchodní partner může alespoň odhadnout její ekonomický stav dle účetních závěrek z minulých let. U podnikajících fyzických osob však tuto možnost věřitelé v postavení obchodních partnerů nemají. Pokud k tomu připočteme riziko, že jejich fyzická podnikající osoba, se kterou uzavírají obchod, může kdykoliv pořádat o oddlužení, nad jehož schválením či neschválením nebudou mít žádnou kontrolu, může to pro takové věřitele znamenat neúnosné riziko.

Jako pozitivní naopak považuji kodifikaci způsobu výpočtu splátek podnikatelů. Absenci tohoto postupu od roku 2014 hodnotím jako velkou chybu zákonodárce, když až po více než pěti letech, je konečně postup pro výpočet splátky sjednocen mezi všemi insolvenčními soudy v České republice. Samotný postup však stále obsahuje hluchá místa, zejména v otázce výdajů podnikatele při samotném stanovení splátky postupem dle § 398b odst. 3 IZ a následného stanovení referenční srážky postupem dle § 398b odst. 6 IZ. Nezbývá tak než opětovně čekat na judikatorní praxi insolvenčních soudů.

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, v letošním roce má dojít k transpozici směrnice č. 2019/1023 do českého právního řádu, což pro oddlužení podnikajících fyzických osob přinese zejména změnu doby oddlužení z 5 na 3 roky. Jsem toho názoru, že doba 5 let oddlužení byla dobou adekvátní a není zde potřeba ji dále snižovat. Jakkoliv je totiž oddlužení a návrat do ekonomického života podnikatelů prospěšným pro ekonomickou situaci státu, zkracování doby oddlužení může vyústit v menší zodpovědnost a možná i nepoctivost ze strany podnikatelů, což

může naopak být ekonomice ke škodě. Věřím, že většina dlužníků, kteří se do oddlužení dostanou, je poctivých a do své situace se nedostali úmyslně, nicméně větší a větší benevolence v oddlužení bude mít zákonitě také ten efekt, že sítím oddlužení projde čím dál tím více nepoctivých dlužníků, kteří institutu oddlužení využijí ve vlastní majetkový prospěch. Pokud by Česká republika nemusela dostát své povinnosti transpozice směrnice č. 2019/1023, věřím, že doba 5 let oddlužení by byla i nadále zachována. Nezbývá tedy než věřit, že její zkrácení nebude mít negativní efekt.

Závěr

Účelém této diplomové práce bylo přinést ucelený náhled na institut oddlužení fyzických osob – podnikatelů v rámci českého právního řádu. V první části práce byla nejdříve věnována pozornost obecné úpravě insolvenčního řízení, a to zejména pojmu úpadku a způsobům jeho řešení. Ze způsobů řešení úpadku se přitom práce zaměřila zejména na jeho řešení oddlužením, jehož průběh byl detailně rozebrán. Po vysvětlení obecných pravidel oddlužení byla ve druhé části popsána jednotlivá specifika, která se objevují oddlužení podnikatelů oproti oddlužení nepodnikajících fyzických osob, a to zejména otázku subjektivní přípustnosti oddlužení podnikatelů, souhlasu věřitelů, významu pojmu dluhy z podnikání a stanovení srážky z příjmu podnikatele.

Institut oddlužení fyzických podnikajících osob prošel po dobu účinnosti insolvenčního zákona mnoha změnami. Jednotlivá časová období se tato práce pokusila zanalyzovat a vyzdvihnout nejzásadnější rozdíly mezi nimi. Můžeme si povšimnout, že vývoj oddlužení podnikatelů jde poměrně jasně vytyčeným směrem. Zatímco původně byla možnost oddlužení podnikatelů zapovězena postupem času pod vlivem judikatorních závěrů došlo k jejímu otevření. Následně byly několika dílčími změnami do insolvenčního zákona zavedeny takové postupy, které oddlužení podnikatelů povolily. Tento trend postupem času nabýval na síle, až nakonec došlo k tomu, že rozdíly mezi oddlužením podnikající a nepodnikající fyzické osoby byly naprosto smazány. Zároveň s tím došlo ke kodifikaci způsobu stanovení srážek z příjmu podnikatele, který byl zákonodárcem dlouho dobu opomíjen a způsoboval v oddlužení podnikatelů problémy, neboť insolvenční správci ani insolvenční soudy nepoužívali v době před kodifikací stejný postup, což způsobovalo značné rozdíly mezi jednotlivými insolvenčními řízeními. Současná právní úprava však již způsob stanovení srážek pro podnikatele obsahuje. Přestože daný způsob popsáný v několika odstavcích § 389a IZ může zejména insolvenčním správcům stále způsobovat problémy, jistě zabrání alespoň výrazným excesům ze zaběhnutého systému.

V nejbližší době lze očekávat nárůst insolvenční judikatury, neboť dojde k prvnímu stanovování referenčních srážek. S ohledem na poměrně vysoký počet insolvenčních správců je téměř jisté, že způsob stanovování těchto srážek se u některých správců bude lišit. Je tedy velice pravděpodobné, že u některých senátů insolvenčních soudů se sejdou dva odlišné způsoby

stanovování referenční srážky. V takovýchto chvílích budou muset soudy rozhodnout, jaký způsob budou prosazovat a který bude považován za správný. Jako již tolikrát tedy nakonec bude zejména na insolvenčních soudech, aby pravidla obsažená v insolvenčním zákoně, aplikovali tak, aby docházelo k co nejmenším problémům a průtahům v insolvenčních řízeních.

Co se týče budoucího vývoje tohoto institutu, poslední část práce naznačila, jaký vývoj autor očekává. Zejména pod vlivem evropské legislativy lze očekávat další prodlužnický vývoj, který bude spočívat zejména ve zjednodušení podmínek oddlužení podnikatelů, a to i nad rámec oddlužení nepodnikajících fyzických osob. Na odpověď na otázku, zda takový vývoj nebude spíše ke škodě a nepoškodí práva věřitelů v insolvenční řízeních si budeme muset počkat několik let. Můžeme očekávat, že pokud by se tato myšlenka potvrdila, zákonodárce se bude tomuto problému věnovat a upraví znění insolvenčního zákona tak, aby byl institut oddlužení podnikatelů vyvážený a zohledňoval jak práva dlužníků, tak také práva jejich věřitelů.

Seznam použitých zkratek

- ČAK: Česká advokátní komora
- ČR: Česká republika
- IZ: Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
- OSŘ: Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- OZ: Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Směrnice č. 2019/1023: SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) 2019/1023 ze dne 20. června 2019, směrnice o restrukturalizaci a insolvenční

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

SYROVÁTKOVÁ, Štěpánka, MACHALÍČEK Josef, CHRISTOVÁ Jana. Dluhová problematika: Informační brožura. Plzeň: Člověk v tísni, 2008. ISBN 78-80-86961-28-6.

HÁSOVÁ Jiřina., MORAVEC Tomáš. a kol. Insolvenční zákon, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018

LAVICKÝ Petr. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014

2. Seznam použitých internetových zdrojů

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Statistická ročenka České republiky 2018 [online]. 2018 [cit. 2021-03-04]. ISBN 978-80-250-2868-1. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61431878/32019818.pdf/f7a76822-fe74-4caa-8031-6cf5963e125f?version=1.4>

Dluhové poradenství. Člověk v tísni [online]. Praha: Člověk v tísni, 2021 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/socialni-prace-v-cr/dluhove-poradenstvi>

Liberecký kraj: Dluhy, jejich příčiny, následky a jak se jich zbavit. Odborníci se sešli nad insolvenčním zákonem. Liberecký kraj [online]. [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://odbor-socialni.kraj-lbc.cz/aktuality/dluhy-jejich-priciny-nasledky-a-jak-se-jich-zbavit-odbornici-se-sesli-nad-insolvencnim-zakonom-n840192.htm>

Univerzální půjčka: Bankovní půjčky. Univerzální půjčka [online]. Brno [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.univerzalni-pujcka.cz/Bankovni-pujcky/>

Půjčky hned: Nebankovní půjčky - velké srovnání půjček. Půjčky hned [online]. Brno, 2020 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.pujckyhned.cz/nebankovni-pujcky>

Smlouva o spotřebitelském úvěru. In: Provident [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.provident.cz/pujcky/dokumenty>

JAK VEN Z DLUHOVÉ PASTI. In: Justice.cz: Exekuce [online]. 2021 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://exekuce.justice.cz/jak-ven-z-dluhove-pasti/>

KOŠTÁL, Filip a Jan KOTOUS. Mezera krytí v novele insolvenčního zákona. Epravo.cz [online]. 2017, 18. 8. 2017 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mezera-kryti-v-novele-insolvencniho-zakona-106233.html>

ŠTEFAN, Václav. Podvodný byznys s oddlužením: některé agentury si za něj stále účtují víc, než povoluje zákon. IROZHLAS [online]. 13. 2. 2019 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/smejdi-oddruzovani-ministerstvo-spravedlnosti_1902130602_pj

MLEJNKOVÁ, Ivana. Praktický průvodce insolvenčním řízením: Insolvenční zákon - komentář [online]. Verlag Dashöfer, nakladatelství, 2021 [cit. 2021-03-04]

PLEVA, Vítězslav. Podnikatel a oddlužení? Od 1. 1. 2014 definitivně ano. Epravo.cz [online]. Praha, 2014, 10.1.2014 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/podnikatel-a-oddruzeni-od-1-1-2014-definitivne-ano-93326.html>

PLEVA, Vítězslav. Závazky z podnikání: je dlužník povinen zajistit si souhlas věřitelů v případě oddlužení? Epravo.cz [online]. Praha, 2014, 4.8.2014 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z:

<https://www.epravo.cz/top/clanky/zavazky-z-podnikani-je-dluznikpovinen-zajistit-si-souhlas-veritelu-v-pripade-oddluzeni-94828.html>

ŘEHÁČEK, Oldřich. ODDLUŽENÍ PO REVIZNÍ NOVELE INSOLVENČNÍHO ZÁKONA ANEB OSOBNÍ BANKROT PRO KAŽDÉHO. Bulletin-advokacie.cz [online]. Praha, 2014, 13.6.2014 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/oddluzeni-po-revizni-novele-insolvencniho-zakona-aneb-osobni-bankrot-pro-kazdeho>

ŘEHÁČEK, Oldřich. Novela insolvenčního zákona účinná od 1. 7. 2017 anebo Cui bono? Česká justice [online]. 2014, 30.6.2017 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/blog/novela-insolvencniho-zakona-ucinna-od-1-7-2017-anebo-cui-bono/>

KUBÍČKOVÁ, Alice a Bureš JAN. Oddlužení podnikatele – někde možné je, jinde ne. Epravo.cz [online]. 2016, 1.2.2016 [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-podnikatele-nekde-mozne-je-jinde-ne-100104.html>

VESELÝ, Petr a Klára HAŠOVÁ. Srážky z příjmů podnikatelů v oddlužení – co soudce, to názor. Epravo.cz [online]. 2017, 13. 10. 2017 [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/srazky-z-prijmu-podnikatelu-v-oddluzeni-co-soudce-to-nazor-106523.html>

SIGMUND, Adam. Nová evropská směrnice o restrukturalizaci a insolvenční – co s ní? Epravo.cz [online]. 2019, 28.11.2019 [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nova-evropska-smernice-o-restrukturalizaci-a-insolvenci-co-s-ni-110321.html>

3. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Vyhláška č. 330/2001 Sb., vyhláška o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem

Zákon č. 21/1992 Sb., zákon o bankách

Zákon č. 257/2016 Sb., zákon o spotřebitelském úvěru

Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) 2019/1023 ze dne 20. června 2019, směrnice o restrukturalizaci a insolvenční

4. Seznam použité judikatury

Usnesení NS ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 29 NSCR 14/2011

Nález Ústavního soudu ze dne 01. 07. 2016, sp. zn. IV.ÚS 3250/14

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 02. 2017 č.j. 3 VSOL 70/2017-A-11

Usnesení NS ze dne 01. 03. 2012, sp. zn. 29 NSCR 38/2010

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 07. 04. 2016, č.j. 2 VSOL 1346/2015-A-20

Usnesení NS ze dne 30. 9. 2019, č. j. 29 NSČR 163/2018-B-127

Usnesení NS ze dne 22. 04. 2008, sp. zn. 22 Cdo 679/2007
Usnesení NS ze dne 21.04.2009, sp. zn. 29 NSCR 3/2009
Usnesení NS ze dne 31. 03. 2011, č.j. NSČR 20/2009-B-32
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 05. 02. 2013, č.j. 3 VSPH 838/2012-B-33
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 07. 2014, č. j. 3 VSPH 517/2014-A-14
Usnesení Vrchního soud v Olomouci ze dne 29. 01. 2014 č. j. 1 VSOL 1197/2013-A-18
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 09. 2015, č. j. 1 VSOL 918/2015-A-18
Usnesení NS ze dne 04. 12. 2019, sp. zn. 29 NSCR 81/2019
Usnesení NS ze dne 31. 01. 2019, sp. zn. 29 NSCR 36/2017
Usnesení NS ze dne 31. 03. 2011, sp. zn. 29 NSCR 20/2009
Usnesení NS ze dne 23. 02. 2011, sp. zn. 29 NSČR 9/2009
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 03. 2008, sp. zn. 1 VSPH 3/2008
Usnesení NS ze dne 30.05.2019, sp. zn. 29 NSCR 102/2017
Usnesení Krajského soudu nad Labem ze dne 29. 11. 2016, č. j. KSUL 74 INS 18228/2016-B-9

5. Seznam ostatních zdrojů

Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Formuláře pro insolvenční řízení volně dostupné na internetové stránce ministerstva spravedlnosti <https://isir.justice.cz/isir/common/stat.do?kodStranky=FORMULAR>

Důvodová zpráva k zákonu č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony) o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

Přednáška Mgr. Bc. Tomáše Jirmásky „Novela – rok poté“ konaná dne 3. 12. 2020

Důvodová zpráva ke Sněmovnímu tisku 1073/0

Abstrakt

Oddlužení fyzické osoby – podnikatele

Diplomová práce se zabývá tématem oddlužení fyzické osoby – podnikatele v českém právním řádu. Cílem práce je zejména přinést vhled do současné úpravy oddlužení podnikajících fyzických osob a shrnout dosavadní historický vývoj tohoto institutu. Diplomová práce je členěna do úvodu, sedmi kapitol a závěru.

První kapitola se věnuje obecné problematice zadlužení v České republice a jeho důvody. V kapitole je věnován důraz na dva nejčastější důvody zadluženosti fyzických osob v České republice, kterými jsou bankovní úvěry a nebankovní úvěry. Druhá kapitola práce definuje pojem úpadku a jeho podmínky dle insolvenčního zákona. V této kapitole je věnována pozornost zejména vyvratitelným domněnkám úpadku a jejich splnění. Mimo to jsou v této kapitole také vyjmenovány způsoby řešení úpadky a stručně vysvětleny rozdíly mezi nimi. Třetí kapitola se dopodrobna zabývá oddlužením jako jedním ze způsobů řešení úpadku. V této kapitole jsou popsány jednotlivé fáze oddlužení a také způsoby jeho provedení dle současné právní úpravy. Čtvrtá kapitola obsahuje definici pojmu podnikatele dle občanského zákoníku. V této kapitole se věnujeme podmínkám definice podnikatelské činnosti. Pátá kapitola je věnována historickému vývoji oddlužení podnikatelů v České republice, a jeho specifickým oproti oddlužení nepodnikajících osob. V kapitole je věnována pozornost souhlasu věřitelů s oddlužením, definici dluhů z podnikání a výpočtu srážek z příjmu podnikatele. Poslední část kapitoly poté ukazuje praktický příklad výpočtu příjmu podnikatele a zúčtování jeho srážek. Šestá kapitola se zabývá evropskou legislativou, konkrétně Směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. června 2019, směrnice o restrukturalizaci a insolvenční a její transpozicí. Kapitola stručně popisuje nový institut restrukturalizace a změny v oddlužení podnikatelů, které směrnice přináší. Poslední sedmá kapitola je poté věnována subjektivnímu pohledu autora na historický vývoj právní úpravy a její současnou podobu.

Klíčová slova:

- Insolvenční řízení
- Oddlužení
- Podnikatel

Abstract

Debts relief of natural persons – entrepreneurs

The diploma thesis deals with the topic of discharge of debts relief of natural persons – entrepreneurs in the Czech legal system. The aim of the work is mainly to provide insight into the current regulation of debt relief for entrepreneurs and to summarize the historical development of this institute. The diploma thesis is divided into an introduction, seven chapters and a conclusion.

The first chapter deals with the general issue of debts in the Czech Republic and its reasons. The chapter emphasizes the two most common reasons for indebtedness of individuals in the Czech Republic, which are bank loans and non-bank loans. The second chapter defines the concept of bankruptcy and its conditions under the Insolvency Act. In this chapter, special attention is paid to rebuttable presumptions of bankruptcy and their fulfillment. In addition, this chapter also lists ways to deal with bankruptcies and briefly explains the differences between those. The third chapter deals in detail with debt relief as one of the ways to deal with bankruptcy. This chapter describes the individual phases of debt relief and also the methods of it according to current legislation. The fourth chapter contains the definition of the term entrepreneur according to the Civil Code. In this chapter we deal with the conditions of the definition of business activity.

The fifth chapter is devoted to the historical development of debt relief for entrepreneurs in the Czech Republic, and its specifics compared to debt relief for non-entrepreneurs. The chapter pays attention to the consent of creditors to the debt relief, the definition of business debts and the calculation of deductions from entrepreneurial income. The last part of the chapter then shows a practical example of calculating the entrepreneur's income. The sixth chapter deals with European legislation, namely with DIRECTIVE (EU) 2019/1023 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 20 June 2019, (Directive on restructuring and insolvency) and its transposition. The chapter briefly describes the new institute of restructuring and changes in debt relief for entrepreneurs that the directive brings. The last seventh chapter is then devoted to the author's subjective view of the historical development of legislation and its current form.

Key words:

- Insolvency proceedings
- Debts relief
- Entrepreneur